

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARMERS:

Çiftçiler için Teknik Destek:
Sürdürülebilirlik için Tarımsal
İyileşmenin Hızlandırılması ve
Deprem Etkilerinin Azaltılması
Projesi

BİLEŞEN A: Tarım ve Tarıma Bağlı Üretim
Sektörlerinde Çiftçiler, Kooperatif
Üyeleri/Çalışanları, KOBİ'ler ve Kamu/Sivil
Kurumlar için Kapasite Geliştirme

Mentorluk Kampanyası

Mentor: Dr. Ceyhan Temürcü,
22.11.2025

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

1.

GİRİŞ VE TANIŞMA

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARMERS PROJESİ

Çiftçiler için Teknik Destek:

Sürdürülebilirlik için Tarımsal İyileşmenin Hızlandırılması ve Deprem Etkilerinin Azaltılması Projesi

Ortak Finansman: Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti

Nihai Faydalanıcı ve Proje Yürütücüsü: Tarım ve Orman Bakanlığı

Uygulayıcı Yüklenici: Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ)

Hedef Grup: Çiftçiler, kooperatifler, KOBİ'ler, tarım/kırsal kalkınma kuruluşları çalışanları

Süre: 36 ay (Mart 2025 – Mart 2028)

Coğrafi Kapsam: Gaziantep, Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARMERS PROJESİ

GENEL HEDEF:

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2023 yılında gerçekleşen depremlerden en çok etkilenen beş ilinde tarım sektörünün kapsamlı, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde iyileşmesini hızlandırmak; gelecekteki afetlere karşı dayanıklılığı artırmak, geçim kaynaklarını güçlendirmek ve gıda güvenliğini iyileştirmek.

ÖZEL HEDEFLER:

1. Depremden etkilenen illerde tarımsal dayanıklılığı güçlendirmek ve sürdürülebilir, iklim ve afet dirençli bir tarım ekonomisi inşa etmek.
2. Tarımsal ekosistemdeki hassas ve hedef grupları güçlendirmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

PROJE BİLEŞENLERİ

Bileşen A: Tarım ve Tarıma Bağlı Üretim Sektörlerinde Çiftçiler, Kooperatif Üyeleri/Çalışanları, KOBİ'ler ve Kamu/Sivil Kurumlar için Kapasite Geliştirme

A1. Mentorluk Kampanyası: Üretim planlaması, pazarlama, tedarik zinciri ve finansal yönetim konularında farkındalık artırma atölyeleri

A2. Ağ Oluşturma Kampanyası

A3. Dayanıklı ve Ekolojik Tarımsal Uygulamalar Eğitimi

A4. Çiftçiler için El Kitabı

A5. Sektörel Toplantılar

Bileşen B: Deneyim Kazandırma ve İstihdam Oluşturma

- İşgücü Destek Programı:
- Staj Programı

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MENTORLUK HEDEF KİTLESİ

Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illerinde faaliyet gösteren, farklı mahsullere (tahıl, bakliyat, sebze, meyve, hayvancılık, işlenmiş ürünler) yönelik olarak farklı ölçeklerde (küçük, orta veya büyük ölçekte) üretim yapan çiftçiler ve tarım işletmesi sahipleri.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BEKLENEN KAZANIMLAR

Bu mentorluk faaliyeti sonunda katılımcıların

- İklim değişikliği ve bunun bölgedeki tarım sektörüne etkileri konusundaki bilgileri artar.
- Pazar imkânlarının tarımsal üretim tarzı üzerindeki belirleyici etkisini anlar.
- Tedarik zincirlerinde dayanıklılığının artırılması için temel stratejileri bilir.
- E-ticaret fırsatları konusunda bilgi sahibi olur.
- Sürdürülebilir tarım yaklaşımları (organik tarım, iyi tarım uygulamaları, onarıcı tarım ve düşük dış girdili tarım) konusunda bilgilenir.
- İklim değişikliğiyle uyumlu tarımsal üretim desenleri ve üretim sezonunun uzatılması konusunda bilgileri artar.
- Üretimde planlamanın ve izlemenin gerekliliğini ve esaslarını anlar.
- Tarım sektöründeki örgütlenme alternatiflerini öğrenir.
- Kurumsal destek ve finans mekanizmalarına erişim konusunda bilgileri artar.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KONULAR

- (1) GİRİŞ VE TANIŞMA
- (2) İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, BÖLGE TARIMINA VE ANA MAHSULLERE ETKİLERİ
- (3) TEDARİK ZİNCİRLERİNDE DAYANIKLILIĞI ARTIRMAK, PAZARI ÇEŞİTLENDİRMEK VE E-TİCARET FIRSATLARI
- (4) SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM: İYİ TARIM, ORGANİK TARIM VE ONARICI TARIMA GİRİŞ
- (5) İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE UYUMLU ÜRETİM DESENLERİ VE ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME
- (6) AŞIRI HAVA KOŞULLARINA VE AFETLERE KARŞI ÖNLEMLER
- (7) ÜRETİMDE PLANLAMA, İZLEME VE RAPORLAMA
- (8) SOSYAL DAYANIKLILIK İÇİN BİRLİKTE ÇALIŞMA MODELLERİ ve ÖRGÜTSEL DÖNÜŞÜM
- (9) FİNANSMAN VE DESTEKLER.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TANIŞMA VE TAZİYE

- Kısa tanışma turu
- Deprem kayıplarına yönelik taziye
- Deprem sonrası ortaya çıkan kurumsal, sosyal ve psikolojik kırılmalıklar (karar alma zorlukları vb.) üzerine sohbet

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Gıda güvencesi: Bir topluluktaki tüm bireylerin kültürel açıdan uygun ve besleyici gıdalara sürekli olarak erişebilmesi.

Gıda güvenliği: Gıdaların hasadı, işlenmesi, nakliyesi, depolanması ve son tüketiciye sunulması sürecinde gıda kaynaklı rahatsızlıklara ya da hastalıklara neden olabilecek fiziksel, biyolojik ve kimyasal risk unsurlarının önlenmesi.

Sürdürülebilirlik: Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan karşılayabilen sistemler

Dayanıklılık / direnç: Bir sistemin dış etkileri ve bozulmaları soğurma ve yeniden organize olma kapasitesi

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİCİLER AÇISINDAN DAYANIKLILIK

Hedef: Gelirlerin artması

Arazinin etkin kullanımı, verimlilik, uygun satış fiyatları

Hedef: Masrafların azalması

Düşük dış girdili ve emek tasarrufu sağlayan üretim yöntemleri

Hedef: Üretim tabanının korunması ve geliştirilmesi

Toprak ve diğer tarımsal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve onarımı

Hedef: İstikrar

Üretimde istikrar: Ürün çeşitliliği ve hasat güvencesi

Satışta istikrar: Yerel ve yaygın pazarlar içinden doğru seçimleri yapmak

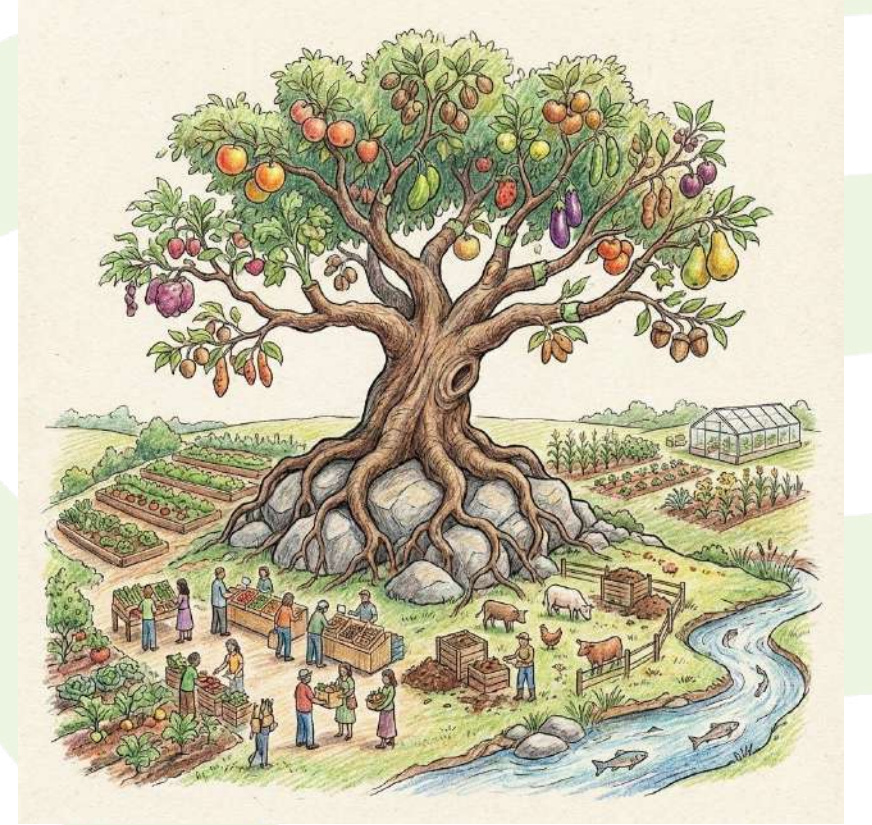

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE KARŞI DAYANIKLILIK İÇİN

- A. Düşük dış girdili, doğa dostu, onarıcı tarımsal üretim
- B. Yaygın ve yerel pazarlar arasında denge ile pazarın çeşitlendirilmesi

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

2.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, BÖLGE TARIMINA VE ANA MAHSULLERE ETKİLERİ

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KÜRESEL ÇEVRE SORUNLARI

- 1970'ten bu yana dünyadaki omurgalı hayvanların toplam kütesinin %58'i yok oldu.
- Böcek kütesinin her yıl %2.5 kadarını kaybediyoruz.
- Canlı türlerinin nesli insan etkisi olmadan önceki hızından 100 kat daha hızlı şekilde tükeniyor.
- 1970'ten bu yana insan nüfusu iki katına çıkmışken, yaban hayvanı popülasyonları yarıdan azına indi.

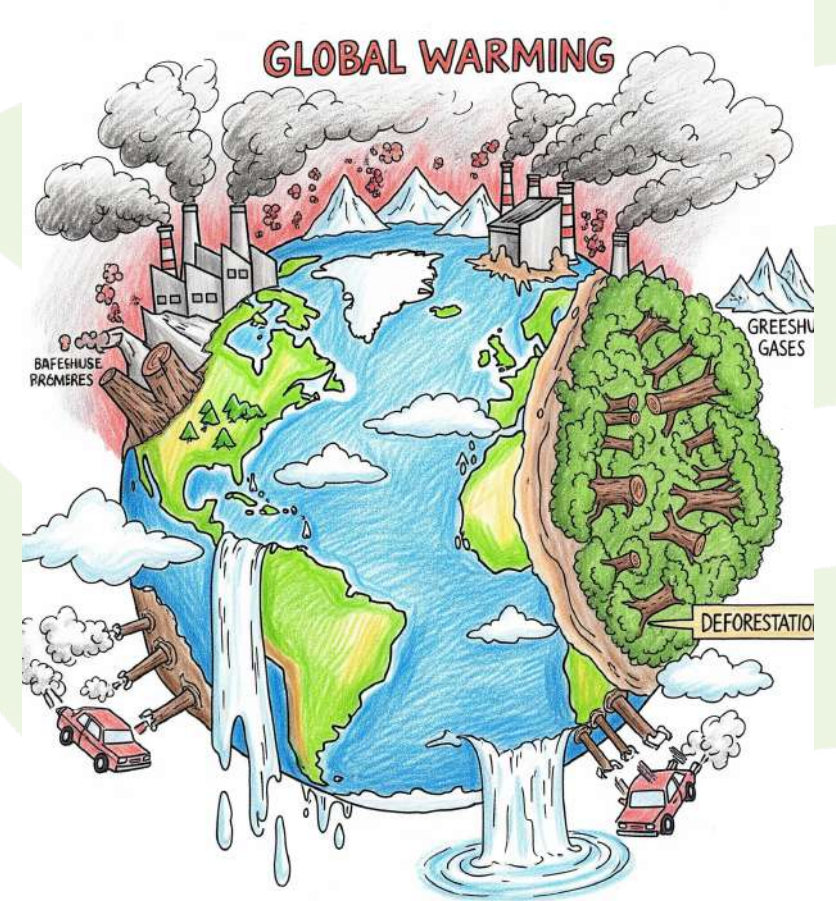

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Hükûmetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) 6.
dönem sentez raporu (2023):

- Dünyada ortalama sıcaklık sanayileşme öncesi dönemin 1,5 °C üzerine çıkarsa büyük iklim felaketleri gelebilir.
- Şimdiye kadar artış 1,1 °C.
2040'tan önce 1.5 °C eşiği geçilebilir.
- Meteorolojik afetlerde büyük bir artış ortaya çıkabilir.

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

Sarı: Şiddetli etkilenme

Mor: En şiddetli etkilenme

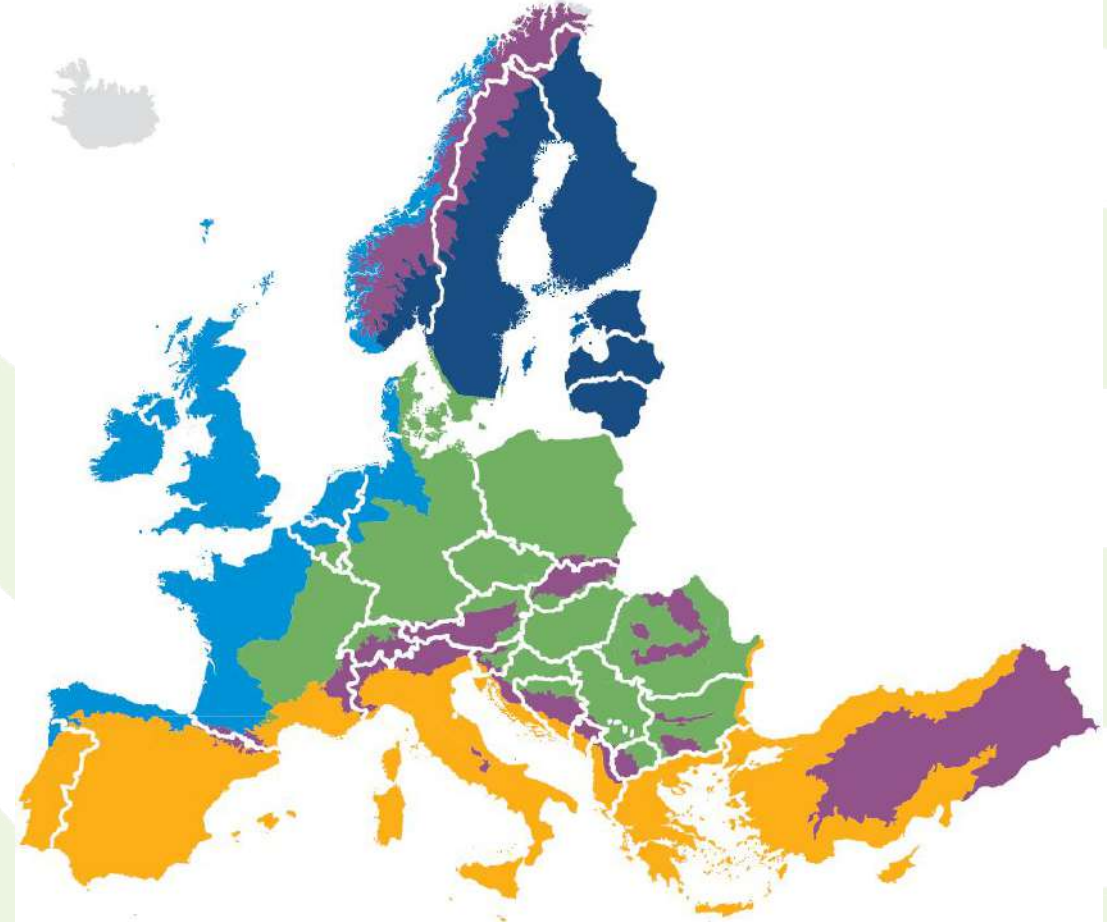
Kaynak: European Environment Agency (2017, s. 25.)

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ: AKDENİZ HAVZASI

Beklenen etkiler:

- Sıcaklıklarda artış
- Yağışlarda azalma
- Aşırı hava olaylarında (don, dolu, fırtına, vs.) artış
- Tatlı su hacminde düşüş ve su stresi
- Biyolojik çeşitlilik kaybının hızlanması

Türkiye'de özellikle İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri yüksek düzeyde olumsuz etkilenme riski taşıyor.

FARMERS
PROJECT

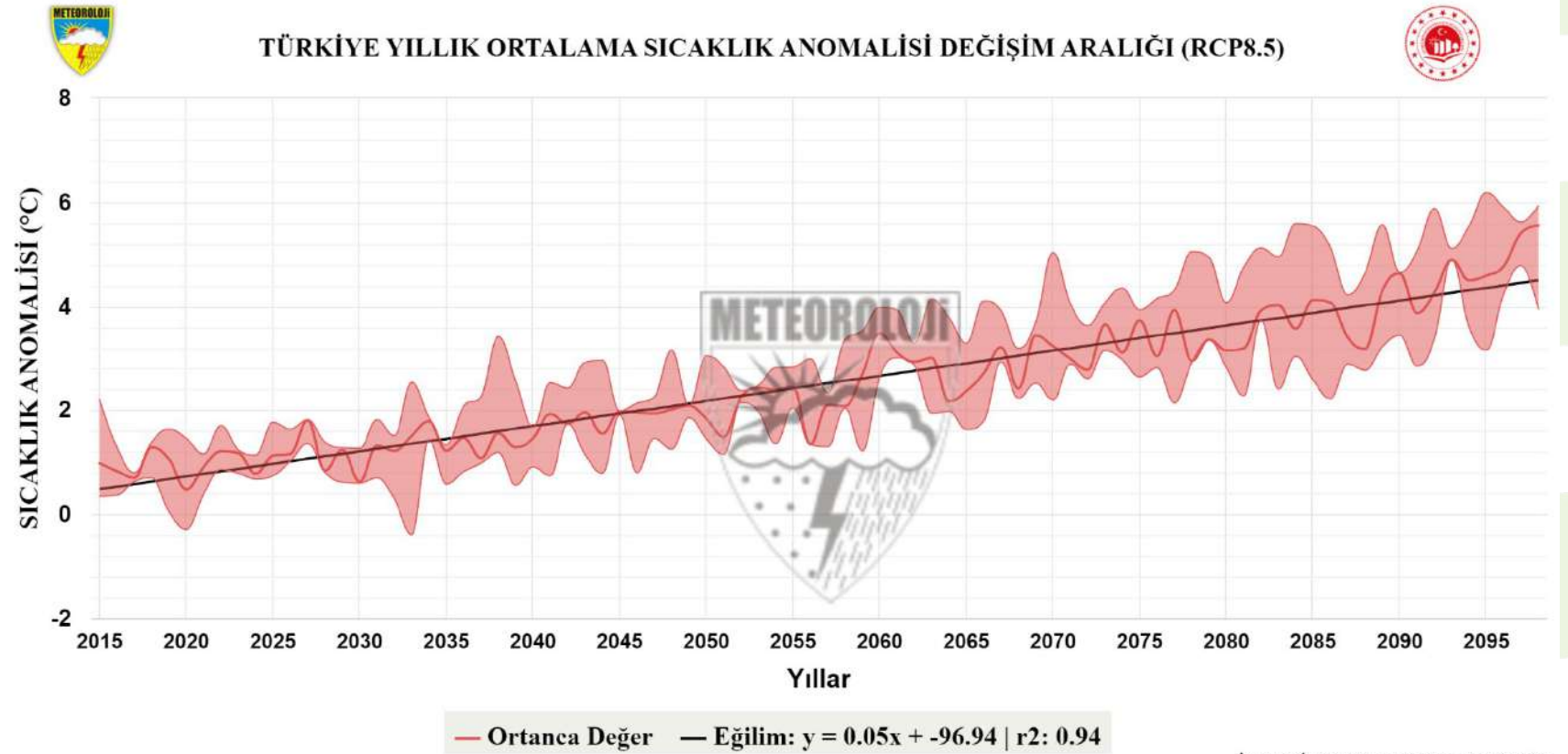
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ: TÜRKİYE

MGM RCP8.5
senaryosu (kötümser
senaryo):

- 2016-2099 arasında yıllık ortalama sıcaklık 2,5 ila 3,7 °C artabilir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

İklim ve İklim Değişikliği Şube Müdürlüğü

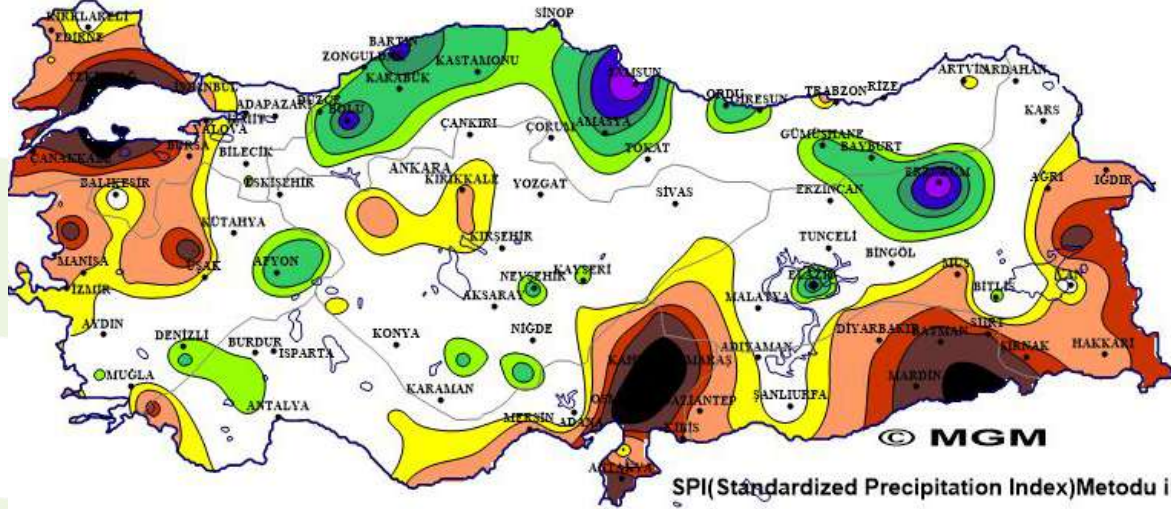
FARMERS
PROJECT

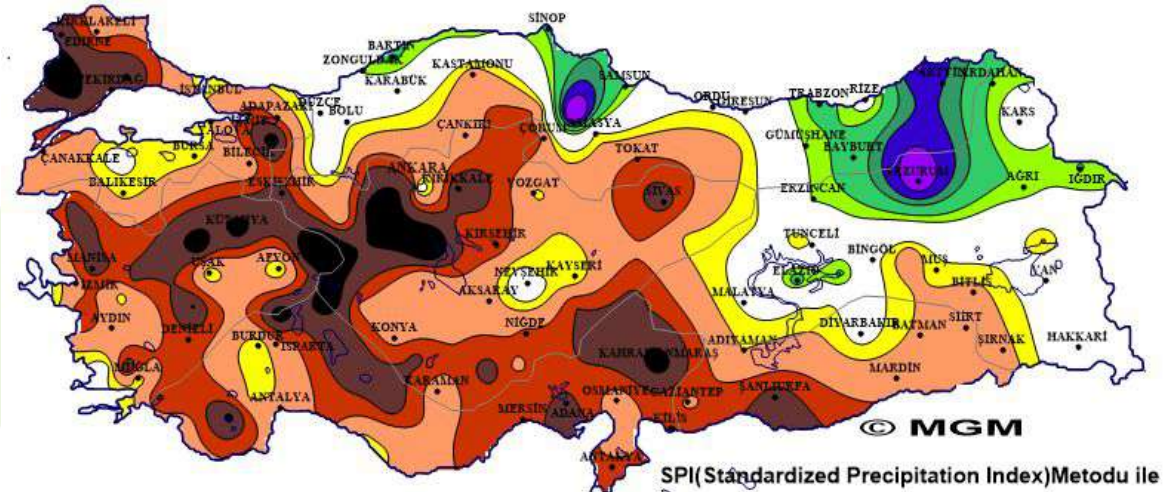
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KURAKLIK

SPI (Standardized Precipitation Index) Metodu ile
Meteorolojik Kuraklık Haritası
24 Aylık (Kasım 2021-Ekim 2023)
Hazırlanış Tarihi: Kasım 2023

* Bu veriler kalite kontrolünden geçmiştir.

SPI (Standardized Precipitation Index) Metodu ile
Meteorolojik Kuraklık Haritası
24 Aylık (Ekim 2023-Eylül 2025)
Hazırlanış Tarihi: Ekim 2025

* Bu veriler kalite kontrolünden geçmiştir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

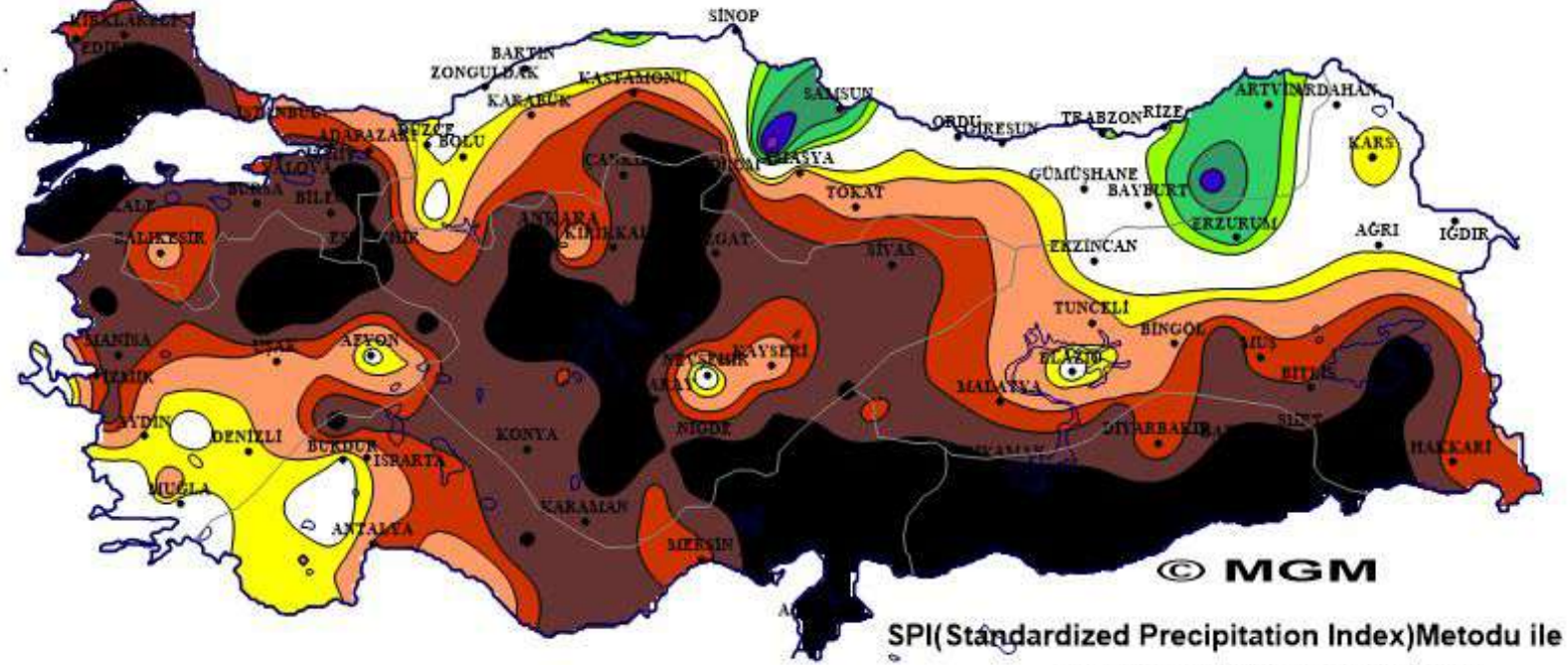

Avrupa Birliği tarafından eş finanse edilmektedir

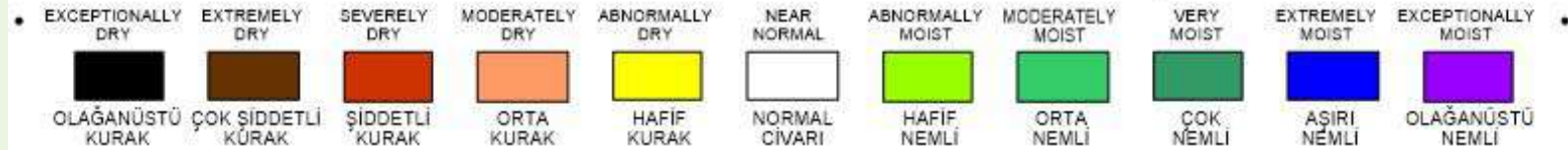
KURAKLIK

Kaynak:
Meteoroloji Genel M¼d¼rl¼đ¼

SPI (Standardized Precipitation Index) Metodu ile
Meteorolojik Kuraklık Haritası
12 Aylık (Ekim 2024-Eyl¼l 2025)
Hazırlanış Tarihi: Ekim 2025

* Bu veriler kalite kontrolnden geememiştir.

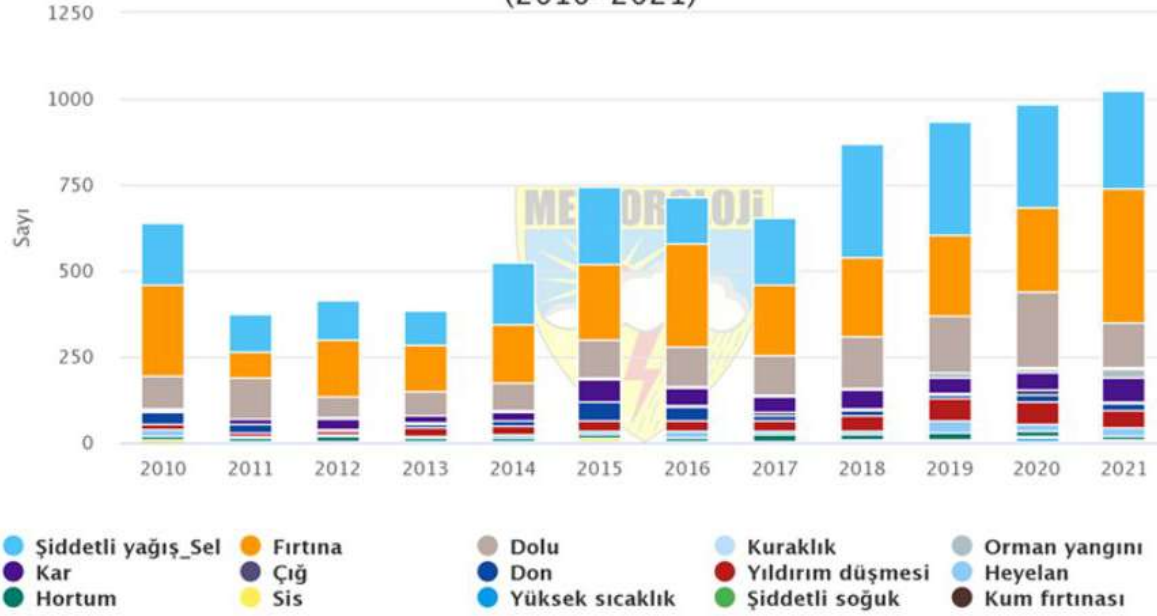

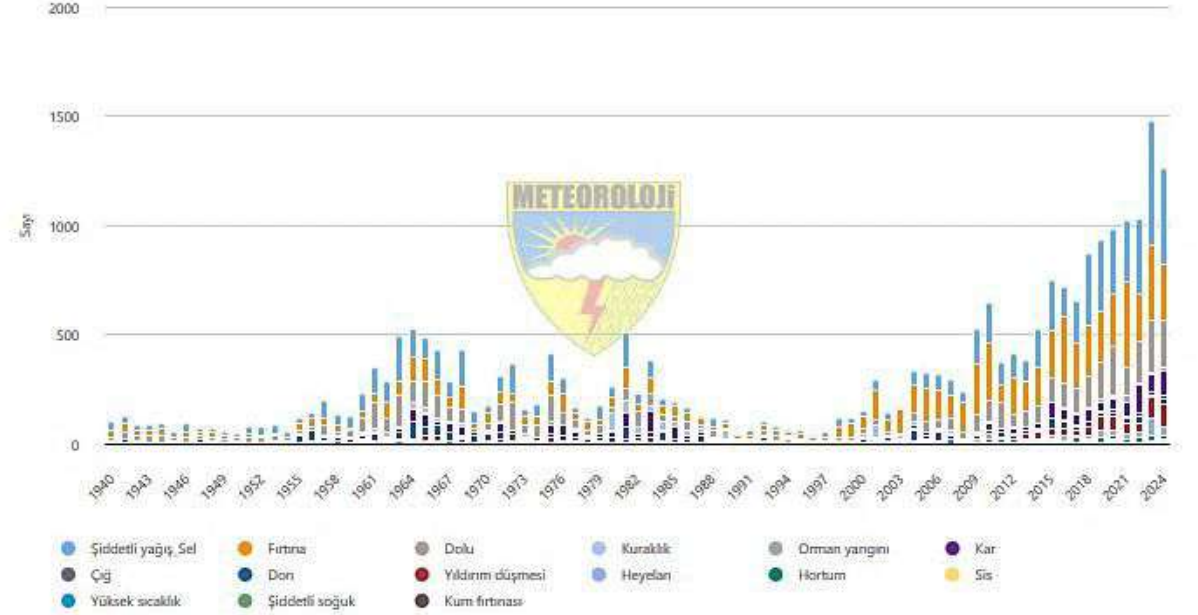
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

METEOROLOJİK AFETLER

Türkiye Geneli Meteorolojik Afet Dağılımı
(2010-2021)

Türkiye Geneli Meteorolojik Afet Dağılımı
(1940-2024)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

SU

Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD) Bilim Danışmanı Dr. Erol Kesici: “son 60 yılda Türkiye'deki 240 gölden 186'sının tamamen kurudu, geriye kalanlar da kuraklık tehlikesi ve aşırı kirlilik yaşıyor” DHA, 15 Eylül 2024,

<https://www.dha.com.tr/foto-galeri/son-60-yilda-turkiyedeki-240-golden-186si-kurudu-2505378/2>

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi (NKÜ) Biyosistem Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fatih Konukcu:” İklim değişikliği ve küresel ısınma nedeniyle Türkiye'de son 50 yılda 36 göl kurudu” Anadolu Ajansı, 25 Aralık 2024,

<https://www.aa.com.tr/tr/yesilhat/iklim-degisikligi/turkiyede-son-50-yilda-36-gol-kurudu/1824975>

Görüntüler: Karataş Gölü ve Akşehir Gölü 1984-202 uydu görüntüleri. TRT Haber,

<https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyenin-golleri-ku-ruyor-uydu-goruntuleriyle-40-yillik-degisim-886357.html>

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ANA NEDENLERİ

- Kömür, petrol, doğal gaz gibi fosil yakıtların kullanılması
- Endüstriyel faaliyetler ve ulaşım/nakliye
- Ormansızlaşma ve toprak bozulması
- Tarımsal  retim faaliyetleri

FARMERS
PROJECT

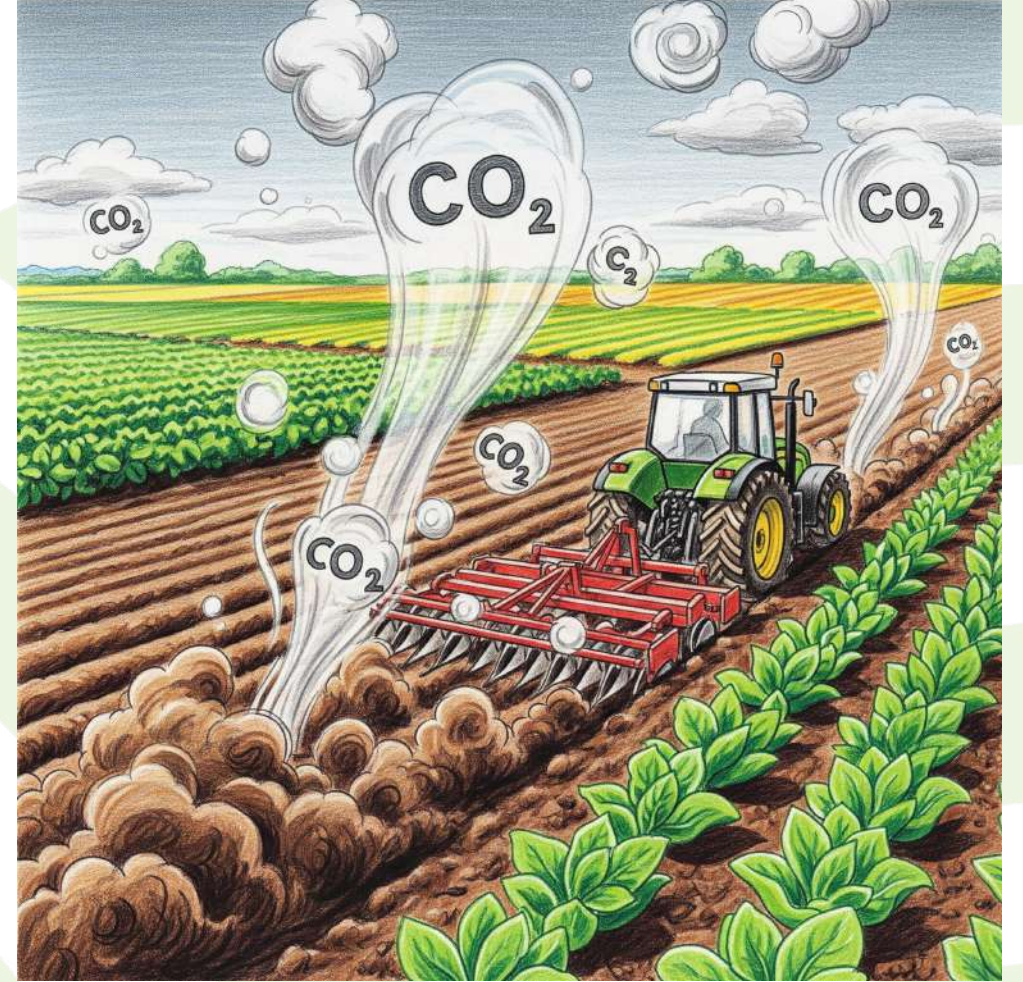
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TARIMIN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE ETKİLERİ

FAO'ya göre doğrudan tarımla ilgili faaliyetler sera gazı emisyonlarının %17'sinden sorumludur:

- Endüstriyel hayvancılık
- Kimyasal gübrelerin kullanımı sonrası açığa çıkan NO₂
- Ağır toprak işleme (özellikle konvansiyonel / endüstriyel tarımda)

Üretimden tüketime **gıda sistemi** faaliyetleri insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının yaklaşık **üçte birinden** sorumludur. (FAOSTAT, 14/11/2024)

FARMERS
PROJECT

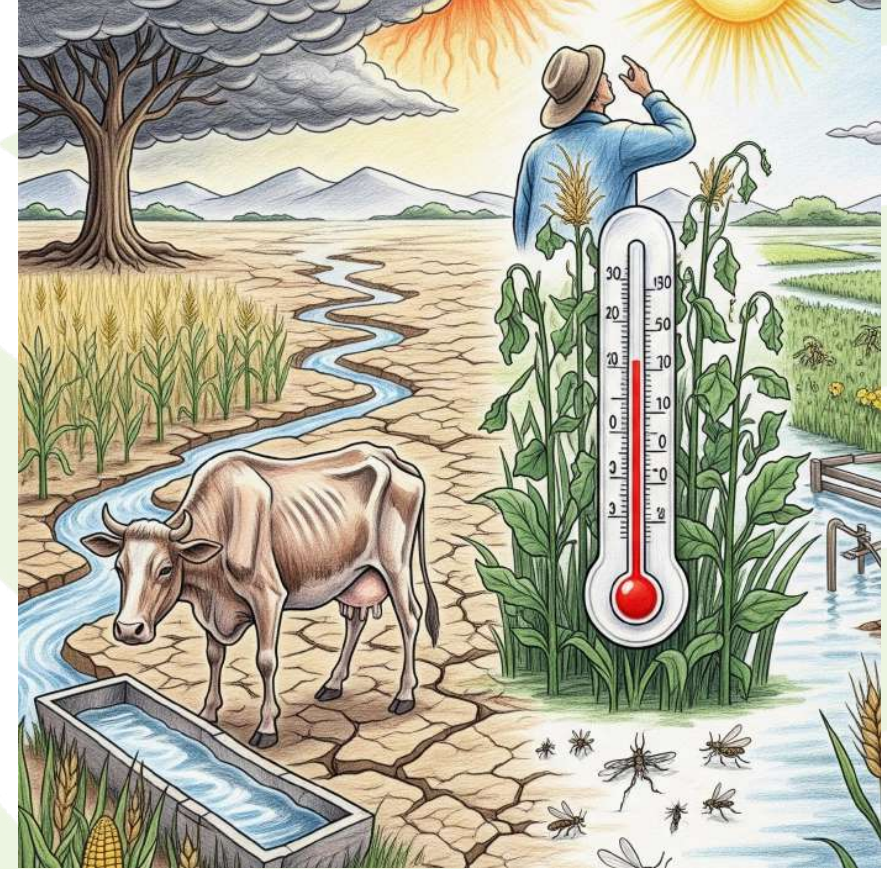
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TARIM VE HAYVANCILIĞI BEKLEYEN ZORLUKLAR

Yaşanan ve artması beklenen zorluklar:

- Sulama ihtiyacında artış
- Suya erişim zorluklarının artması
- Afetlerin sıklığında ve şiddetinde artış, aşırı sıcak hava dalgaları, ani ve şiddetli yağışlar
- Ürün verimlerinde düşüş
- Yeni bitki hastalıklarının türemesi
- Tarım emekçilerinde ısı stresi

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı (2021)

FARMERS
PROJECT

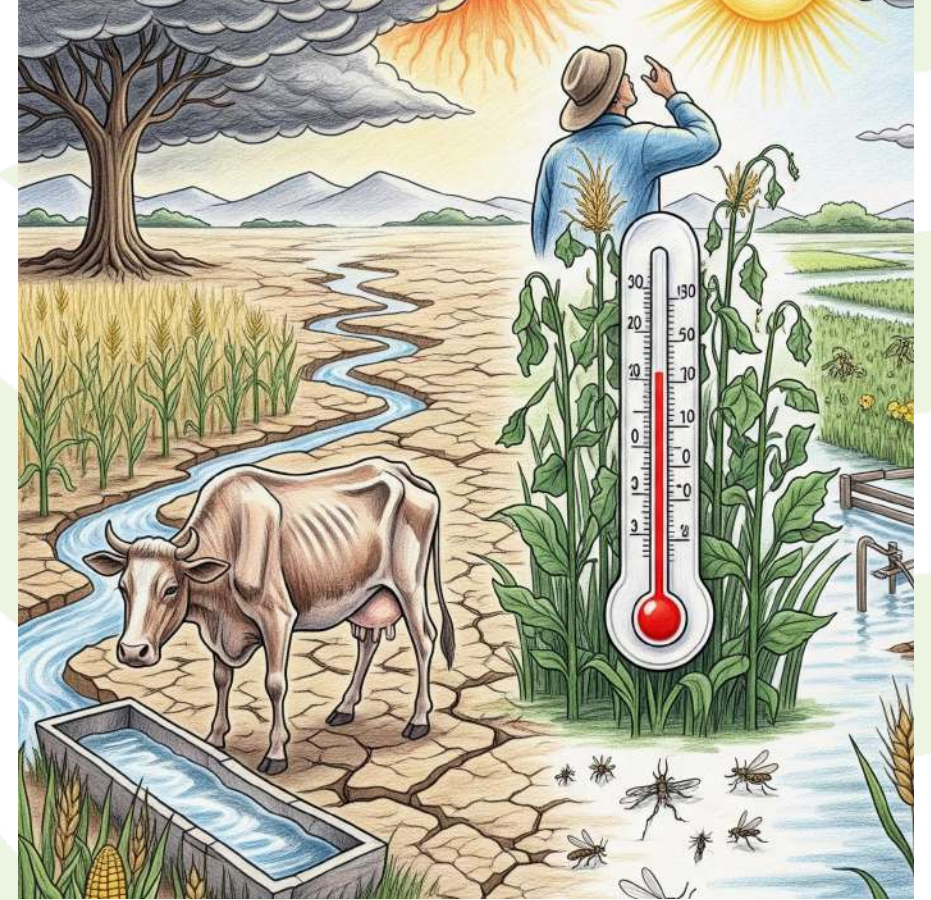

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GRUP ÇALIŞMASI

2023 depremlerinden en fazla etkilenen Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya hattı zaten yarı kurak iklimde olup, iklim değişikliğine karşı en hassas bölgelerden biri.

SORU: Tarımsal üretiminizde iklim değişikliğine bağlı olarak gözlemlediğiniz en önemli etkiler nelerdir? Somut örnekler verir misiniz?

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BÖLGEDEKİ BAZI GENEL ETKİLERİ

- Buđdayda yađıŐların dűzensizliđi nedeniyle ekim iŐlemi bazı yıllarda Kasım hatta Aralık sonuna sarkmakta ve bu buđdayın yaŐam sűresini kısaltmakta.
- Buđdayda ani ısınma ve nem dengesizliđi nedeniyle sarı pas hastalıđı gűrűlme sıklıđı arttı.
- Buđdayın baŐaklanma űncesi ve tane dolumu dűnemlerinde yađıŐların yetersizliđi nedeniyle verim kayıpları ortaya çıkmakta.
- Arpa űretimi de kuraklık stresine yođun bir Őekilde maruz kalmakta. Son yıllarda bazı çiftçiler sezonun kurak geçmesi halinde sulama yapmaya baŐladılar. Kuraklık ve yűksek sıcaklık tane verimini dűŐűrmekte ve tane kalitesini bozmakta.
- Sulama zorluklarından dolayı domates, biber, patlıcan, kabak ve patates gibi sebzelerin űretiminde sorunlar yaŐanmakta.
- Gece-gűndűz sıcaklık farkının artması sebze yetiŐtiriciliđini olumsuz etkilemekte.
- Meyvelerde ilkbaharda don hasarları, yazın kuraklık, gűneŐ yanıkları ve hastalıklarda artıŐ gűrűlmekte.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Kayısı iklim düzensizliğine karşı en hassas meyvelerden biridir. Kışların ve Mart başının normallerin üzerinde sıcak geçmesi nedeniyle kayısı ağaçları erken (normalden 15-20 gün önce) çiçek açıyor. Nisan ortasında gelen ani bir soğuk hava dalgası çiçekleri döküyor.
- 2014, 2020, 2023 ve 2025 yıllarında Malatya genelinde, özellikle Akçadağ, Doğanşehir ve Darende hattındaki "don çukuru" bölgelerinde geç vuran zirai donlar nedeniyle rekolte devasa kayıplar yaşandı.
- Kayısı ağaçlarının çiçeklenme döneminde havaların sürekli yağışlı ve nemli gitmesi, mantari bir hastalık olan Monilya'yı tetikliyor. Aşırı hava olayları ve dolu da meyve kalitesini bozuyor.
- Kar yağışının azalması ve buharlaşmanın artmasıyla yeraltı suları ve baraj seviyeleri düşüyor. 2021 ve 2022 yaz aylarında Malatya'nın Battalgazi ve Kale ilçelerinde sulama suyu kısıtlaması meyvelerde olumsuz sonuçlara neden oldu.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

Yüksek kesimlerde (örn. Hekimhan, Kuluncak, Yazıhan) hayvancılık meralara dayalıdır.

- Eskiden Haziran sonuna kadar yeşil kalan meralar artık Mayıs başında kurumaya başlıyor. Bu durum, özellikle küçükbaş hayvanların dağda olatma süresini kısaltıyor. Hayvanlar ahıra erken girdiği için üreticinin saman ve yem maliyeti artıyor.
- Aşırı sıcaklar nedeniyle ineklerde "ısı stresi" görülüyor, bu da süt verimini doğrudan düşürüyor.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Badem ağaçları iklim değişikliğinin getirdiği hava durumu değişkenliklerine karşı çok duyarlıdır. Kış aylarının normalden sıcak geçmesi nedeniyle badem ağaçları erken (Şubat veya Mart başında) çiçek açıyor. Ardından gelen geç donlar çiçekleri yakıyor. 2021 ve 2022 yıllarında Adıyaman (özellikle Kahta ve Besni hattı) ciddi bir don felaketi yaşadı, bazı bahçelerde %80'e varan ürün kaybı görüldü.
-
- 2025 Nisan ayında yaşanan don felaketi Adıyaman'da da badem, Antep fıstığı, üzüm, kiraz, ceviz, Trabzon hurması üretimi yapan yaklaşık 11 bin üreticiyi etkiledi.
-
- Yağış rejimindeki kaymalar kuru tarımı doğrudan etkilemektedir. Buğday ve arpanın kardeşlenme ve başak bağlama dönemleri olan Nisan ve Mayıs aylarında yağışların kesilmesi sorun yaratıyor. 2021 yılındaki büyük kuraklıkta Adıyaman'da buğday ve arpalar boy atamadı, verim normalin yarısına hatta dörtte birine düştü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Çelikhan ve çevresinde yaz aylarındaki aşırı yüksek sıcaklıklar ve düşük nem oranı dolayısıyla tütün yaprakları gelişimini tamamlayamadan kurumakta veya dokusu bozulmakta. Bu durum ürünün pazar değerini düşürmekte.
- Erken ısınan havalar ve yetersiz ilkbahar yağışları nedeniyle meralardaki otları erken kurumakta. Sincik ve Gerger gibi dağlık bölgelerde hayvanlar otlak bulmakta zorlanmaya başladı. Yem kullanımındaki artış maliyetleri artırırđı. Isı stresindeki hayvanların süt veriminde düşüşler gözlemlendi.
- Depreminden ardından Mart 2023'te Şanlıurfa ve Adıyaman'da yaşanan sel felaketi, birçok tarım arazisinde üst katmandaki verimli toprağı alıp götürdü. Dere kenarlarındaki meyve bahçeleri ve binlerce dönüm ekili alan mil altında kaldı, tarımsal altyapıda tahribatlar oldu.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

Bir gastronomi şehri olan Gaziantep'te fıstık, biber, zeytin, üzüm gibi tarım ürünlerine ihtiyaç yüksektir.

- Gaziantep ve Şanlıurfa'da fıstık ağaçlarının tozlaşma döneminde (Nisan-Mayıs) aşırı sıcaklar ya da aniden bastıran şiddetli yağmurlar görülüyor. Yağmur polenleri yıkadığı için veya sıcak poleni kuruttuğu için ağaçlar meyve tutuyor gibi görünse de içi boş kalıyor. Sıcak ve kurak geçen yıllarda ağaçlar meyve döküyor veya yeterli ürün vermiyor.
- Barak Ovası ve Araban Ovası'ndaki susuz tarım, kış ve ilkbahar yağışlarının azalması ve yağış rejiminin kayması nedeniyle olumsuz etkileniyor. Özellikle 2021'de Nizip, Karkamış ve Oğuzeli hattında ekilen buğday ve arpalar, başak verme döneminde boy atamadı.
- Nizip'te ve Barak Ovası'nda bağlarda erken gelen sıcak dalgaları ve yaz kuraklığı üzümlerde erken olgunlaşma ve aroma kaybı yaratıyor.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Daha sulak ve nemli bölgeler olan İslahiye ve Nurdağı'nda daha kısa süreli ve şiddetli sağanak yağışlar görülüyor. Ardından aşırı sıcaklar sebzelerde mantar hastalıklarını artırıyor.
- Nizip ve Kilis sınırındaki zeytinlikler aşırı sıcaklık ve susuzluk stresi yaşıyor. Yeterince gelişmeyen zeytinlerin yağ verimi de düşüyor
- İslahiye'nin kırmızı biberinde ve üzüm bağlarında kök çürüklüğü ve mantari hastalıklarda artışlar gözleniyor, ilaçlama maliyetleri artıyor.
- Özellikle Fırat havzasında yer alan kuyularda önceden 100-150 metreden çıkan su bazı bölgelerde 300-400 metrelere kadar gerilemiş durumda. Bu durum, enerji maliyetini artırıyor ve sulu tarımın cazibesini azaltıyor.
- Meralarda erken sararmalar hayvancılıkta yem kullanımını, dolayısıyla maliyetleri artırıyor

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- İklim değışikliği, Hatay'da sadece kuraklık değil; aşırı yağışlar, deniz suyu yükselmesi ve zararlı popülasyonundaki artış gibi çok boyutlu krizlere yol açmaktadır.
- Hatay'da narenciye bahçelerinde, kışın yeterince soğuk olmaması nedeniyle Akdeniz Meyve Sineği popülasyonu artıyor. Çiftçinin daha fazla ilaç kullanmak zorunda kaması maliyetleri artırıyor.
- Amik Ovası'nda kışın bir aylık yağışın birkaç günde düşmesiyle ova sular altında kalabiliyor. Yazın ise aşırı kuraklık yaşıyor. 2019 ve 2021'de aşırı yağışlar sonucu binlerce dönüm buğday ve soğan tarlası sular altında kaldı. Ardından gelen kurak yaz aylarında pamuk ve mısırdaki verim kayıpları görüldü.
- Deniz seviyesinin yükselmesi ve yer altı sularının aşırı çekilmesi sonucu deniz suyu tatlı su yataklarına karışıyor. Örneğin Samandağ sahil şeridinde tuzlanan topraklarda bitkiler boy atamıyor ve kuruyor.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Altınözü ve çevresinde Haziran-Ağustos arası sıcaklıkların 40-45 derecelere çıkması sonucu, zeytin daneleri vaktinden önce döküldü ve zeytinyağı asit oranı yükseldi.
- Yüksek nem ve yüksek sıcaklık nedeniyle Hatay'da yaz aylarında ineklerin süt verimi azaldı. Mısır ve yonca gibi yem bitkilerinin kuraklıktan etkilenmesi kaba yem maliyetlerini artırdı.
- Sulama kanalları ve drenaj sistemlerinin 2023 depremiyle hasar görmesiyle bahçeler kuraklığa karşı savunmasız kaldı.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Kahramanmaraş'ın coğrafi işaretli ürünü Çağlayancerit cevizinde ağaçlar erken uyanıp tomurcuklanmakta, Mart sonu veya Nisan başında gelen ani zirai donlarla tomurcukları yanmakta. Özellikle 2021 ve 2023'te ceviz rekoltesinde ciddi kayıplar yaşandı.
- Yazın aşırı sıcak hava dalgaları ve göletlerdeki suyun azalması Maraş biberin strese sokuyor. Geçen yıllarda biber bitkisinin boyu kısa kaldı, biberlerin et kalınlığı düştü ve verimi azaldı. Hasat sonrası kurutma dönemindeki ani yağışlar aflatoksin riskini artırdı.
- Narlı ve Türkoğlu ovalarındaki pamuk ve mısır üretimi için hayati olan Kartalkaya Barajı ve diğer göletlerde su seviyeleri son yıllarda, özellikle 2021 ve 2022 yazlarında kritik seviyelerin altına düştü. Yetersiz sulama sonucu lif kalitesinde ve rekoltede düşüklükler yaşandı.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAZI ETKİLERİ

- Kahramanmaraş dondurmasının hammaddesi olan keçi sütü, hayvanların meralarda otlamasına bağlıdır. Yağışların azalması ve sıcaklıkların artması yaylalarda otlayan keçiler için yeşil ot süresi kısaldı. Artan kuru yem kullanımı süt verimini düşürdü ve yem maliyetini artırdı.
- Kahramanmaraş'ta son yıllarda atan zeytincilik iklim değişikliği nedeniyle zorluklar yaşamakta. Kışların yeterince soğuk geçmemesi ve yazın aşırı kuraklık soğuklanma ihtiyacı olan zeytinde "var yılı" ve "yok yılı" dengesini bozdu. Kuraklık nedeniyle zeytin daneleri yeterince irileşemedi, yağ oranı düştü. Ağaçlar su stresinden dolayı meyvelerini erken döktü.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

COP 31 TÜRKİYE'DE

Türkiye 2026 dönem başkanı ve ev sahibi.

COP 31: BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 31.
Taraflar Konferansı

“197 ülkenin katılımıyla her yıl düzenlenen COP toplantısında, ülkelerin sera gazı azaltım hedefleri, uyum politikaları, iklim finansmanı, kayıp-zarar mekanizmaları ve karbon piyasalarının kuralları belirleniyor.”

(<https://csb.gov.tr/cop31-in-donem-baskani-da-ev-sahibi-de-turkiye-oldu-bakanlik-faaliyetleri-42925>)

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

3.

TEDARİK ZİNCİRLERİNDE DAYANIKLILIĞI ARTIRMAK, PAZARI ÇEŞİTLENDİRMEK VE E-TİCARET FIRSATLARI

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: TEDARİK VE PAZARLAMADA GENEL DURUM

Antep Fıstığı: GTB borsası, OSB paketleme tesisleri ve dŸnya markası baklavacılar ana alım noktaları.

Kırmızı Biber: İslahiye ve Nurdağı'ndaki baharat fabrikaları ile salça sanayicileri birincil alıcılar.

Zeytin ve Zeytinyağı: Nizip modern işleme tesisleri ve kozmetik sanayi (sabun Ÿretimi).

Hububat ve Bakliyat: DŸnyanın en bŸyŸk bulgur Ÿretim merkezi olarak makarna ve bulgur devleri ana pazar.

Hayvancılık: TŸrkiye'nin en bŸyŸk canlı hayvan pazarı. OSB sŸt işleme tesisleri, yumurta İhracatçıları, gastronomi sektŸrŸ ana alıcılar.

https://lazeefoodco.com/wp-content/uploads/2020/04/Gazi_Main-scaled.jpg

Source: lazeefoodco.com

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: TEDARİK VE PAZARLAMADA GENEL DURUM

Narenciye (İhracat Odaklı): Üretimin büyük bölümü Erzin ve Dörtüol tesislerinden Rusya, AB ve Ortadoğu'ya ihraç.

Zeytin ve Zeytinyağı: Altınözü ve Antakya merkezli tesisler; ham yağ, butik markalar ve geleneksel sabun sanayisi.

Endüstriyel Ürünler (Pamuk/Mısır): Amik Ovası pamuğu çırçır ve tekstil devlerine; mısır/soya ise bölgedeki büyük yem tesislerine.

Yaş Sebze ve HORECA: Ulusal zincir marketler ve Hatay'ın gastronomi kimliğiyle yerel restoranların doğrudan alımı.

Süt: Süt Toplama Kooperatifleri, Antakya Peyniri Mandıraları

Tıbbi-aromatik bitkiler: İhracat Odaklı Aktarlar (defne/kekik/zahter).

Et ve canlı hayvan: Et Kombinaları, Yerel Kasaplar ve Hatay Mutfağı odaklı restoranların yoğun talebi.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: TEDARİK VE PAZARLAMADA GENEL DURUM

Maraş Biberi: Yerel işleme tesisleri ve büyük gıda holdingleri tarafından tarladan doğrudan alım.

Çağlayancerit Cevizi: (AB tescilli) İhracatçı firmalar ve ulusal market zincirlerinin "yöresel ürün" reyonlarında.

Pamuk: Türkiye'nin tekstil merkezi olan ildeki dev iplik ve dokuma fabrikaları

Keçi sütü: Dondurma devleri

Canlı hayvan ve et: Canlı Hayvan Borsası ve Et ve Süt Kurumu piyasa düzenleyici temel kanallardır.

<http://www.gourmet.com.s3-website-us-east-1.amazonaws.com/images/magazine/2009/05/ma-turkish-peppers-608.jpg>

Source: www.gourmet.com.s3-website-us-east-1.amazonaws.com

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: TEDARİK VE PAZARLAMADA GENEL DURUM

Kayısı: OSB paketleme tesisleri üzerinden küresel ihracat, LİDAŞ (Lisanslı Depo) ve kurumsal Şire Pazarı.

Bölgesel Meyvecilik: Akçadağ, Doğanşehir ve Yeşilyurt halleri; modern soğuk hava depolama ve meyve suyu endüstrisi.

Hayvancılık ve Süt Üretimi: Bölgenin en büyük canlı hayvan pazarı; yerel mandıralar ve dondurma sanayisi.

https://farmonaut.com/wp-content/uploads/2025/03/Malatya-Discover-the-Worlds-Best-Dried-Apricots-A-Sustainable-Turkish-Delicacy_2.jpg

Source: farmonaut.com

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: TEDARİK VE PAZARLAMADA GENEL DURUM

Badem: Kahta merkezli üretici birlikleri, modern paketleme tesisleri ve ulusal kuruyemiş devleri.

Tütün: Çelikhane yetkilendirilmiş kooperatifleri ve uluslararası şirketlerle sözleşmeli üretim.

Meyvecilik: Besni (Peygamber) üzümü için kurutulmuş meyve ihracatçıları, Kahta narı için taze meyve tüccarları.

Tahıl ve Bakliyat: TMO taban fiyat alımları, yerel borsalarda işlem yapan zahireci esnafı.

Hayvancılık ve arıcılık: OSB süt fabrikaları, Adıyaman ve Kahta canlı hayvan pazarları, Arı Yetiştiricileri Birliği kanalıyla yapılan toplu satışlar.

https://besniekspres.com/wp-content/uploads/2024/08/adiyamanda-badem-hasadi-basladi_c35e506-scaled.jpg

Kaynak: besniekspres.com

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YAYGIN VE YEREL GIDA SİSTEMLERİ

Yaygın gıda sistemi	Yerel gıda sistemi
Daha az çeşitle şirket tipi / endüstriyel üretim	Daha fazla çeşitle aile çiftçiliği / geçimlik üretim
Uzak pazarlar / yaygın tedarik zincirleri	Yerel gıda ağları / kısa tedarik zincirleri

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARKLI ÜRETİM ÖLÇEKLERİ

Büyük ölçekli üretim	Orta ölçekli üretim	Küçük ölçekli üretim
Daha büyük araziler	<----->	Daha küçük araziler
Daha fazla tek tip üretim (monokültür)	<----->	Daha fazla çoklu üretim (polikültür)
Daha fazla makine ve toprak işleme	<----->	Daha az makine ve toprak işleme
Daha çok ticari tohum ve yabancı hayvan ırkları	<----->	Daha çok yerel tohumlar ve yerel/melez hayvan ırkları
Daha fazla ücretli /mevsimlik işçi	<----->	Daha az ücretli/mevsimlik işçi
Daha fazla dış girdi (su, yakıt, gübre, kimyasallar)	<----->	Daha az dış girdi
Daha çok kapalı/entansif hayvancılık	<----->	Daha çok mera tipi/ekstansif hayvancılık
Sermayeye dayalı, endüstriyel üretim		Geçimlik, öz emeğe dayalı üretim

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

PAZARIN ÜRETİM ÜZERİNDEKİ BELİRLEYİCİLİĞİ

Pazar üretimin niteliğini ve tarzını belirler.

Dengeli bir pazar stratejisi için

- Yaygın ve uzak pazarlara yönelik, rekabetçi, iyi kalitede ana ürünler
- Yerel ve butik pazarlara yönelik, çeşitlilik içeren birincil tarım ürünleri ve yerel/özel ürünler

İkinci gruptaki **kısa tedarik zincirleri** üretimin daha nitelikli, daha doğa-dostu, daha çeşitli ve dayanıklı olmasına en büyük katkıyı verir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TEDARİK ZİNCİRİNDE (PAZARLAMADA) DAYANIKLILIK

- Pazar kanallarını çeşitlendirmek ve yerel pazarları çoğaltmak
- Yaygın/uzak pazarlar ile yerel/yakın pazarlar arasında denge bulmak

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YAYGIN GIDA SİSTEMİNİN KIRILGANLIğI: PANDEMİ ÖRNEğİ

Covid-19 pandemisi sırasında:

Endüstriyel gıda sisteminin kitlesel üretim ve uzun mesafeli lojistik ağlarına olan aşırı bağımlılığının yarattığı kırılگانlık ortaya çıkmış, tarımsal girdi ve tedarik maliyetlerinin küresel düzlemde artışı ciddi stres yaratmıştır.

Kaynaklar:

FAO (2021), The State of Food and Agriculture 2021: Making agrifood systems more resilient to shocks and stresses.

Dünya Bankası (2020): Food Security and COVID-19.

Bu durum, gıda güvenliğini sağlamak için yerelleşmenin bir tercih değil, zorunluluk olduğunu göstermiştir. Kriz döneminde gıdaya erişim büyük ölçüde küçük ölçekli yerel gıda üreticilerince sağlanmıştır (ISTAT, 2023).

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YAYGIN GIDA SİSTEMİNİN KIRILGANLIğI: UKRAYNA SAVAŞI

Ukrayna'daki savaşın tarım arazileri ve gıda güvenliği üzerindeki etkisini inceleyen makale ve raporlar aile çiftçilerinin savaşı zamanlarında daha dirençli görüldüğünü gösterdi. (bkz., Deininger ve ark. (2025), Ukrayna Ulusal Bilimler Akademisi'nin (NAS) çalışmaları, FAO raporları)

13 Nisan 2022, Ukrayna Tarım Ekonomisi Enstitüsü müdür yardımcısı Mykola Pugachov:

“Kimse savaşı koşullarında kimin üretim alanlarında kaldığını konuşmuyor. Şu anda Ukrayna'da tarım yapanlar kimler ve neler üretiyorlar? Ülkenin gıda güvencesini kim sağlıyor? Ülkede kalan ve aslında gıdamızın çoğunu üreten ülkeyi besleyenler, küçük çiftçilerdir.” (<https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/small-farmers-the-unsung-heroes-of-the-ukraine-war/>)

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YAYGIN GIDA SİSTEMİNİN KIRILGANLIğI: 2023 DEPREMLERİ ÖRNEğİ

- 2023 depremlerinde en fazla etkilenen üretim sistemleri kapalı hayvancılık tesisleri ve yoğun mekanizasyona ihtiyaç duyan büyük monokültür tarlaları oldu.
- Endüstriyel ölçekte üretim yapan birçok üretim biriminde tonlarca ürün elde kaldı.
- Bölgede hâlâ önemli ölçüde var olan küçük ölçekli çiftçiler zorluklara rağmen üretime devam edebildiler. İnsanlar gıda yardımları dışında bu gıdalara da erişebildi.

GRUP DENEYİM PAYLAŞIMI:

Deprem felaketi sonrasında halkın gıdaya erimi konusundaki ana gözlemlerinizi neler oldu?

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

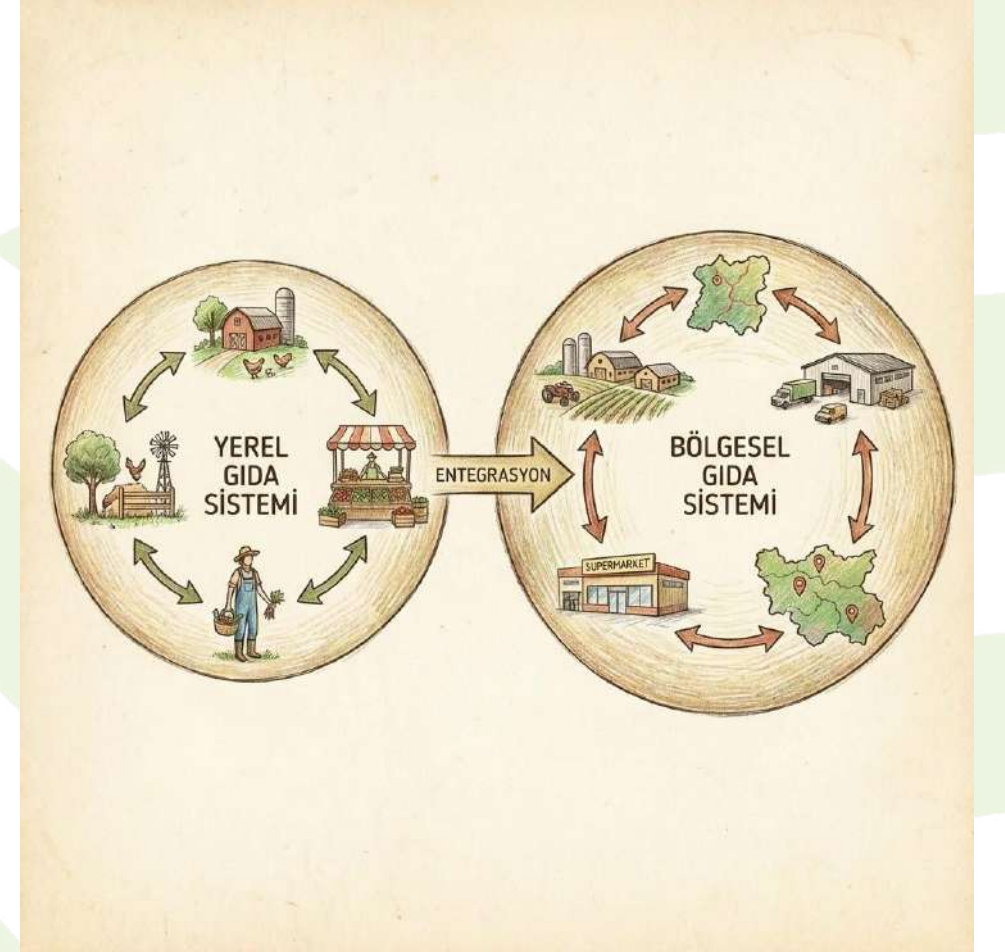
YEREL VE BÖLGESEL PAZARLAR

Yerel ve bölgesel pazarlar, herkes için yüksek kaliteli ve yeterli miktarda gıdanın sürdürülebilir üretimini sağlayabilir.

Açlığı ve yetersiz beslenmeyi ortadan kaldırabilir, kırsal yoksulluğu azaltabilir ve dayanıklı geçim kaynakları sağlayabilir.

Yerel düzeyde daha fazla katma değer ve bölgesel uyuma katkı sağlar.

Arulingam ve ark. (2022)

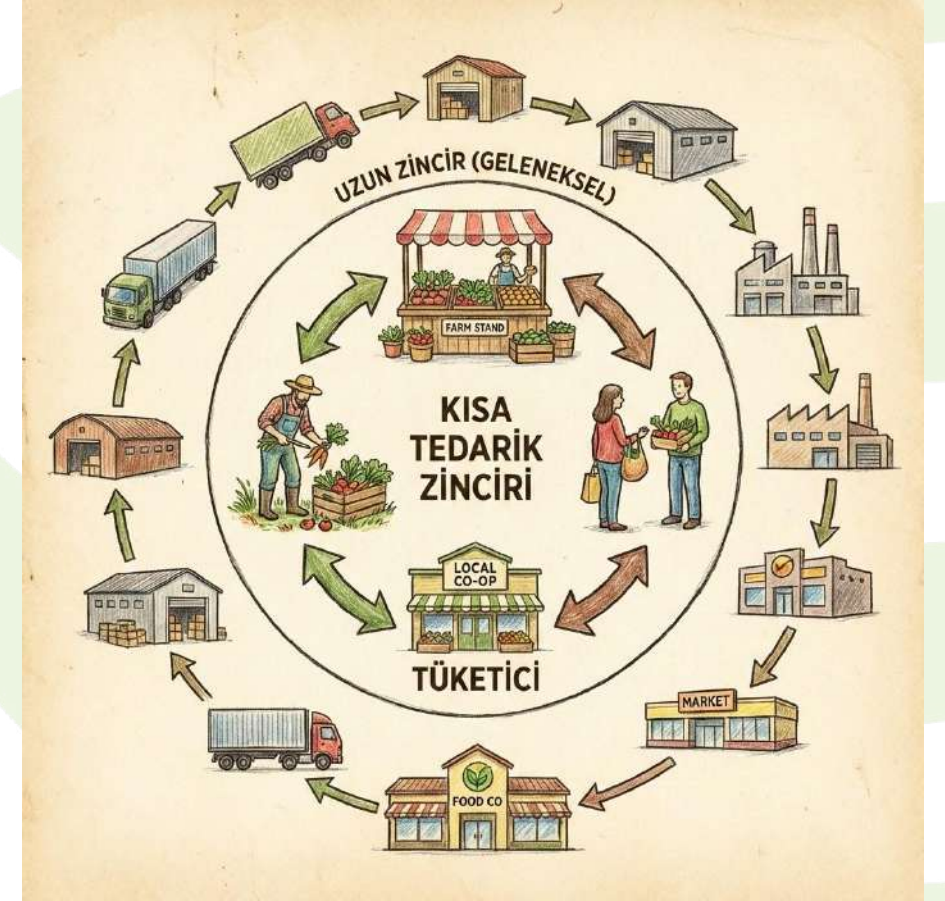

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KISA TEDARİK ZİNCİRLERİ

Kısa tedarik zincirleri, ürünlerin çeşitlendirilmesine ve adil fiyatların oluşmasına imkân verir: Semt pazarları, yerel marketler, kafe ve restoranlar, yöresel ürün satış noktaları, kamu alımları, çiftlikten satış, adrese teslim, tüketim kooperatifleri, gıda toplulukları, ...

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARKLI ÖLÇEKLER İÇİN PAZAR SEÇENEKLERİ

YAYGIN
PAZARLAR

- Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)
- Ticaret borsaları
- Zahireciler / tüccarlar
- Toptancı halleri
- Yaş meyve sebze halleri
- Büyük market zincirleri
- Gıda fabrikaları
- Tarım Kredi Kooperatifi mağazaları
- Kamu alımları
- Yerel market, manav ve kasaplar
- Kafe, restoran, otel ve butik işletmeler
- Yerel tüketim kooperatifleri
- E-ticaret / kargo ile gönderim
- Adrese teslim
- Gıda toplulukları
- Yöresel ürün satış yerleri
- Üretici pazarları, semt pazarları, organik pazarlar
- Yerinden (çiftlikten) satış

YEREL
PAZARLAR

Büyük ölçekli üretim

Orta ölçekli üretim

Küçük ölçekli üretim

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GRUP ÇALIŞMASI - HANGİ KANALLARI KULLANIYORSUNUZ?

YAYGIN
PAZARLAR

- Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)
- Ticaret borsaları
- Zahir eciler / tüccarlar
- Toptancı halleri
- Yaş meyve sebze halleri
- Büyük market zincirleri
- Gıda fabrikaları
- Tarım Kredi Kooperatifi mağazaları
- Kamu alımları
- Yerel market, manav ve kasaplar
- Kafe, restoran, otel ve butik işletmeler
- Yerel tüketim kooperatifleri
- E-ticaret / kargo ile gönderim
- Adrese teslim
- Gıda toplulukları
- Yöresel ürün satış yerleri
- Üretici pazarları, semt pazarları, organik pazarlar
- Yerinden (çiftlikten) satış

YEREL
PAZARLAR

Büyük ölçekli üretim

Orta ölçekli üretim

Küçük ölçekli üretim

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TÜRKİYE GENELİ TARIMSAL ÜRÜN SATIŞ KANALLARI

Ölçek	Ana Alıcı Grupları (Satış Kanalları)	Temel Avantajı	Temel Zorluğu
Küçük Ölçekli (Aile İşletmeleri)	Semt Pazarları, Doğrudan Tüketici, Butik Şarküteriler, Yerel Manav/Kasaplar, Küçük Komisyoncular, Gıda Toplulukları	Yüksek kâr marjı, anında nakit akışı, kişisel güven ilişkisi.	Düşük hacim, yüksek birim lojistik maliyeti, sınırlı pazar erişimi.
Orta Ölçekli (Ticari İşletmeler)	Bölgesel Market Zincirleri, HORECA (Otel/Restoran/Kafe), Kooperatifler, Yerel Dağıtıcılar, E-Ticaret Pazaryerleri.	Düzenli alım garantisi, bölgesel marka bilinirliği, dengeli risk.	Vadeli ödemeler, paketleme ve standart gereksinimleri.
Büyük Ölçekli (Endüstriyel İşletmeler)	Ulusal Zincir Marketler, Gıda Sanayisi (Fabrikalar), İhracatçı Firmalar, Lisanslı Depolar (LİDAŞ), TMO/ESK (Müdahale Alımları).	Çok yüksek satış hacmi, kurumsal süreklilik, küresel pazar erişimi.	Düşük kâr marjı (tonaj odaklı), ağır sertifikasyon ve kalite denetimleri.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

SÖZLEŞMELİ ÜRETİM SEÇENEKLERİ

- Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)
- Ticaret borsaları
- İhracat odaklı küresel tedarik
- Ulusal market zincirleri
- Endüstriyel hammadde sözleşmeleri
- İşlenmiş gıda üreticileri/fabrikalar
- Tarım Kredi Kooperatifi Mağazaları
- Kamu alımları
- Yerel market, manav ve kasaplar
- Kafe, restoran, otel ve butik işletmeler
- HORECA ileri vadeli sözleşmeleri
- Kooperatif kanalı ile sözleşmeli üretim
- Yerel tüketim kooperatifleri
- Gıda toplulukları ve topluluk destekli tarım

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YERİNDEN SATIŞ - ÇİFTLİK TURİZMİ

- Üreticiler ile tüketicilerin bir araya gelmesi ve etkileşimleri için fırsat oluşturur.
- Çiftçilerin faaliyetlerini çeşitlendirir, ekonomik ve sosyal yönden destekler.

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİCİ PAZARLARI VE ORGANİK PAZARLAR

Üretici pazarlarının iyi çalışabilmesi için bir destek ve denetim sistemi gerekir.

Organik pazarlar da uygun satış imkânları sunar ancak her zaman yerel üreticiye veya aracısız satışa öncelik vermeyebilir.

Yararlar-avantajlar

- Aracısız satış
- Üreticiye sosyal alan ve destek
- Doğa dostu üretime destek
- Karşılıklı öğrenme
- Sivil toplum için etkinlik alanları

Zorluklar-riskler

- Üretim ölçütlerinin olmaması veya belirsizliği
- Bilinçsiz üretim
- Uygunluk denetiminde yetersizlik
- Değişken yerel yönetimlere bağımlılık

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GIDA TOPLULUKLARI

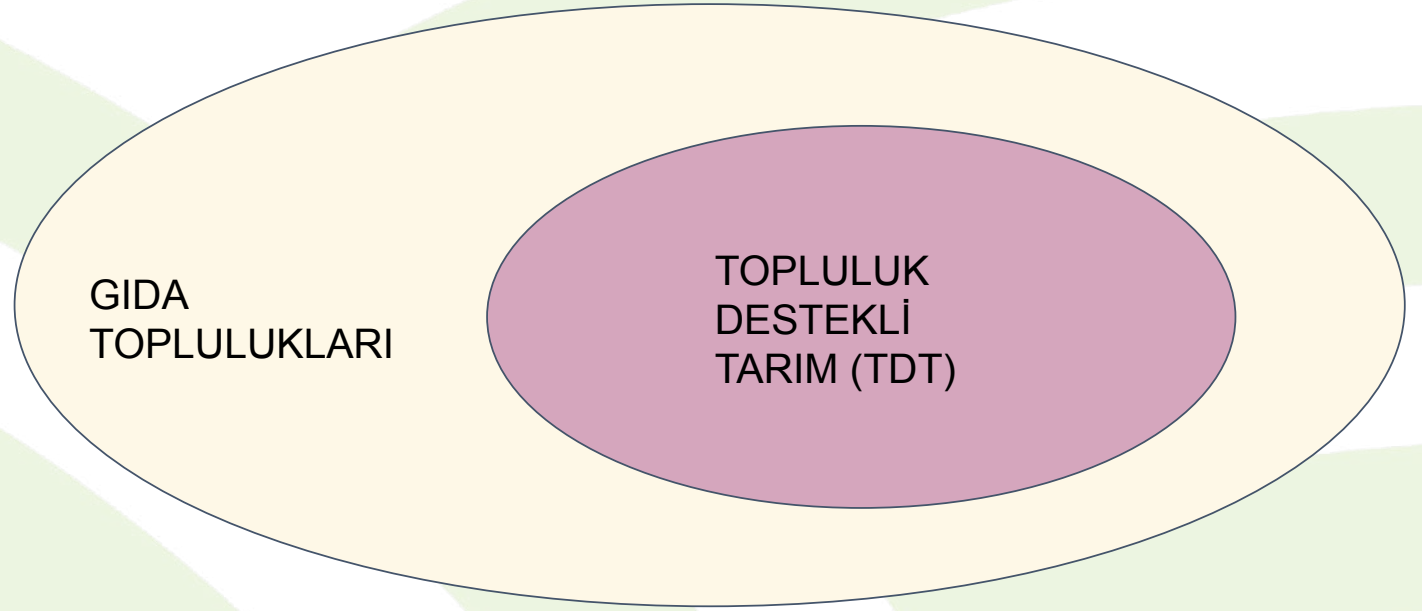
Güvenilir gıdaya aracısız erişim için
gönüllü birliktelikler

Gıda Toplulukları Web Sitesi:

www.gidatopluluklari.org

Türkiye Topluluk Destekli Tarım Ağı
(Yerel Dayanışma Ortaklıkları Ağı):

www.ekoharita.org

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GIDA TOPLULUKLARI

- Üretici-tüketici dayanışması
- Çiftçiden çiftçiye öğrenme ve kaynak paylaşımı
- Üreticiler için sosyal görünürlük ve saygınlık
- Tüketiciler için gıda güvenliği
- Adil fiyatlandırma

Görsel: Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TOPLULUK DESTEKLİ TARIM (TDT)

Sezonluk bir anlaşma ile:

- Tüketiciler ön ödeme yaparak belirli bir alan için hasada ortak olur.
- Alandan çıkan hasat ortaklar arasında paylaşılır. Böylece riskler ve kazançlar paylaşılır.
- Tüketiciler genellikle dağıtımda sorumluluk alır.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GASTRONOMİ VE SAĞLIKLI BESLENME TURİZM İMKANLARI

Yerelliğe ve doğallığa önem verilirse ve iyi tanıtım yapılırsa gastronomi ve sağlıklı beslenme turizminde fırsatlar vardır.

- Büyük otellerde özel menüler
- Küçük işletmeler, lokantalar, çiftiklerde özel ve butik menüler

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

E-TİCARET AVANTAJLARI

Yüksek kâr marjı: Aracılar olmadan doğrudan tüketiciye satış yapma imkânı.

Geniş pazar erişimi: Ürünlerin sadece yerel pazara değil Türkiye'nin (hatta dünyanın) her yerine ulaştırılması.

Markalaşma: Tüketicilerle doğrudan bağ kurarak kendi markanızı ve müşteri sadakatini oluşturursunuz.

Ön satış ve abonelik: Henüz hasat yapılmadan sipariş toplama veya aylık düzenli paket gönderimi ile nakit akışını düzenleme.

Satış verileri: Müşterilerinizin neyi, ne zaman aldığını görerek üretimizi talebe göre planlayabilirsiniz.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

E-TİCARET PROSEDÜRLERİ - 1

A. Yasal Altyapı

- Şirket kurulumu: Fatura kesebilmek için şahıs şirketi, limitet şirket veya kooperatif statüsü
- Vergi levhası ve kayıt: E-ticaret siteleri için ETBİS (Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi) kaydı

B. Satış Kanalı Seçimi

- Online pazaryerleri: Trendyol, Hepsiburada gibi platformlarda mağaza açmak. Hızlı başlanır ancak komisyon oranı yüksektir.
- Kendi Web siteniz: Uzun vadede daha prestijlidir ve komisyon ödemezsiniz. Ancak tanıtım bütçesi ve zamanı gerektirir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

E-TİCARET PROSEDÜRLERİ - 2

C. Operasyon ve Lojistik

- Ödeme Sistemleri: Kredi kartı ile ödeme almak için sanal POS (Iyzico, PayTR vb.) anlaşması.
- Kargo Anlaşması: Tarımsal ürünlerin (özellikle taze gıda) hızlı ve uygun fiyata taşınması için kargo firmalarıyla kurumsal anlaşma.
- Paketleme Standartları: Gıda güvenliğine uygun, kargoda hasar görmeyecek ve ürün tazeliğini koruyacak ambalaj seçimi.

D. Dijital Pazarlama:

- Sosyal medya (Instagram/WhatsApp) üzerinden ürünlerin hikayesini (tarladan sofraya) anlatarak güven inşa etmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TANITIM VE PAZARLAMA İÇİN GENEL ÖNERİLER

- Doğayı ve insan sağlığını koruma amacını içselleştirin. Dürüst olun ve güven verin.
- Sağlıklı, doğa dostu, lezzetli ve yerel ürünleri öne çıkarın.
- Bir Web sitesi oluşturun ve sosyal medyayı etkin şekilde kullanın.
- Paketlemeye ve hijyene özen gösterin.
- Ürünlerin ham halde satılması yerine işleyerek raf ömrünü uzatın
- Sertifikasyonun avantajlarını değerlendirin
- Coğrafi işaret tescilleri ile ürünün prestijini ve fiyat primini koruyun.
- İklim dirençli ürün/Su dostu tarım vb. etiketler
- Dijital izlenebilirlik: Üretim sürecini (ekim, gübreleme, sulama takvimi vs.) belgeleyerek güvenli gıda arayan alıcılara seslenmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

1. Küçük Ölçekli Çiftçiler ve Aile İşletmeleri

Katma değeri yüksek niş ürünlere (Maraş Tarhanası, Çekme Pekmez, ev yapımı pul biber) odaklanmak ve kısa tedarik zincirlerine / yerel pazarlara yönelmek.

- **Yöresel ürün sosyal medya satışları:** Türkiye geneline butik satışlar yapmak. Özellikle gurbetteki Kahramanmaraşlılar bu kanal için sadık bir kitledir.
- **Gıda toplulukları:** Büyük şehirlerdeki gıda topluluklarıyla anlaşarak, mevsimlik ürünleri (örn: Çağlayancerit cevizi, taze biber) ön sipariş yöntemiyle satmak.
- **Yerel Gastronomi:** Kent merkezindeki kahvaltı salonları ve butik restoranlarla günlük taze süt, yumurta ve sebze tedariki için doğrudan anlaşmalar.
- **Kooperatifleşme:** Özellikle süt üreticileri için süt toplama merkezleri kuran kooperatiflere dahil olarak, sütün dondurma fabrikalarına daha yüksek fiyattan ve toplu olarak satılmasını sağlamak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

2. Orta Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Orta ölçekli işletmeler, Kahramanmaraş'ın güçlü gıda sanayisi (örneğin dondurma ve biber fabrikaları) ile kurumsal bağlar kurarak dayanıklılık kazanabilirler.

- **Dondurma sektörü ile tedarik anlaşmaları:** Bölgedeki büyük dondurma markalarına keçi sütü ve salep gibi kritik hammaddeleri tedarik etmek için yıllık sözleşmeler yapmak.
- **Bölgesel market zincirleri:** Kahramanmaraş ve çevre illerdeki (Adana, Gaziantep, Kayseri) yerel market zincirlerine kendi markalarıyla paketli ürün tedarik etmek.
- **HORECA sektörü:** Bölgedeki otel ve büyük yemek fabrikalarıyla yıllık sözleşmeler yaparak pazar dalgalanmalarından korunmak.
- **E-Ticaret ve online pazar yerleri:** Trendyol, Hepsiburada gibi platformlarda lojistik süreçlerini profesyonelleştirmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

3. Büyük Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

- **Biber ve tekstil sanayisi ile stratejik işbirliği:** Maraş biberini doğrudan büyük baharat fabrikalarına; pamuğu ise tekstil sanayisine "İyi Tarım" veya "Onarıcı Pamuk" sertifikalarıyla doğrudan satmak.
- **Lisanslı Depoculuk (LİDAŞ):** Hububat ve mısır gibi ürünleri lisanslı depolara teslim ederek Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) almak. Bu sayede ürünü fiyatın en düşük olduğu hasat zamanında satmak yerine, fiyatlar yükseldiğinde borsa üzerinden satma esnekliği kazanmak.
- **İhracat ve küresel sertifikasyon:** Özellikle ceviz ve dondurulmuş sebze/meyve alanında GlobalGAP ve ISO 22000 gibi belgelerle Avrupa ve Ortadoğu pazarlarına açılmak.
- **Sözleşmeli üretim modelleri:** Tohum veya gübre desteği sağlayan büyük gıda holdingleri ile alım garantili üretim sözleşmeleri yaparak pazar riskini azaltmak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

1. Küçük Ölçekli Çiftçiler ve Aile İşletmeleri

Düşük maliyetle yüksek katma değer yaratmak ve aracıları azaltan "kısa zincirler" kurmak

"Gün kurusu" ve butik paketleme: Kayısıyı kükürtleyip toptan satmak yerine, daha sağlıklı olan "gün kurusu" yöntemiyle üretip butik paketlerle doğrudan tüketiciye ulaşmak.

- **Dijital doğrudan satış:** Sosyal medya ve yerel e-ticaret platformları üzerinden Türkiye genelindeki son tüketiciye ürün hikayeleriyle ulaşmak.
- **Kadın kooperatifleri ve gastronomi:** Kayısı çekirdeği kahvesi, kayısı pestiller, marmelatlar gibi yeni ürünlerin kooperatifler aracılığıyla pazarlanması.
- **Gıda toplulukları:** Gıda toplulukları veya şehir dışındaki Malatya dernekleri le yıllık "hasat aboneliği" sistemleri kurarak ürün daha dalındayken pazar garantisi sağlamak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

2. Orta Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Belirli bir hacmi garanti edebildikleri için profesyonel alıcılar ve bölgesel perakende için istikrarlı tedarikçi olabilirler.

- **Coğrafi işaretli ürün markalaması:** "Malatya Kayısı" AB tescilli coğrafi işaretini kullanarak ürünün prestijini ve fiyat primini korumak.
- **Bölgesel market zincirleri ve HORECA:** Çevre illerdeki (Elazığ, Sivas, Adıyaman) ve yerel market zincirlerinin "yerel üretici" raflarında profesyonel paketli ürünlerle yer almak.
- **Hediye ve kurumsal paket pazarı:** Malatya'nın sembolik gücünü kullanarak büyük şirketlerin çalışanlarına gönderdiği "bayram/hediye paketleri" için özel setler hazırlamak.
- **Ön işleme ve soğuk hava sepolama:** Ürünü hasat dönemindeki fiyat baskısından korumak için uygun koşullarda depolayıp, fiyatın yükseldiği kış aylarında pazara sürmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

3. Büyük Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Büyük işletmeler için dayanıklılık, risk yönetimi ve küresel standartlarda üretim yaparak pazar çeşitliliğini maksimize etmektir.

Doğrudan İhracat ve Sertifikasyon: Üretimi GlobalGAP, BRC ve Organik Tarım sertifikalarıyla belgeleyerek doğrudan Avrupa ve ABD pazarlarına erişim sağlamak.

Lisanslı Depoculuk (LİDAŞ) ve ELÜS: Malatya'daki kuru kayısı lisanslı depolarını kullanarak "Elektronik Ürün Senedi" üzerinden işlem yapmak. Bu sayede hem finansmana hızlı erişilir hem de ürün güvenli bir ortamda fiyatını bekler.

Gıda Sanayisi ile Stratejik Ortaklıklar: Bebek maması, kozmetik veya ilaç sanayisi gibi kayısı türevlerine ihtiyaç duyan büyük endüstriyel alıcılarla "izlenebilirlik garantili" uzun vadeli sözleşmeler yapmak.

Dijital İzlenebilirlik: QR kod teknolojisi ile tüketicinin meyvenin hangi bahçeden toplandığını görmesini sağlayarak "Premium" pazarlarda rekabet avantajı elde etmek.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

1. Küçük Ölçekli Çiftçiler ve Aile İşletmeleri

Düşük hacimli ancak yüksek katma değerli ürünleri (niş ürünler) doğrudan tüketiciye ulaştırmak.

- **Gastronomi odaklı doğrudan pazarlama:** Hatay'ın nar ekşisi, halhalı zeytini, sürk peyniri ve ipek dokuma gibi ürünlerinin "hikaye anlatıcılığı" ile dijital platformlarda pazarlanması.
- **Sosyal dayanışma ve abonelik sistemleri:** Büyük şehirlerdeki gıda toplulukları ile "Hatay Dayanışma Paketleri" üzerinden sezonluk veya aylık abonelik sistemleriyle nakit akışını garanti altına almak.
- **Samandağ ve Arsuz yerel pazarları:** Bölgedeki agro-turizm potansiyelini kullanarak "bahçeden doğrudan satış" noktaları ve yerel üretici pazarlarında aktif rol.
- **Kooperatif destekli butik markalaşma:** Bireysel olarak paketleme ve pazarlama gücü olmayan küçük üreticilerin, kooperatif çatısı altında standart kalite ve markalı etiketle butik marketlere girmesi.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

2. Orta Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Orta ölçekli işletmeler, belirli bir hacmi ve kalite standardını koruyabildikleri için profesyonel alıcılar için "güvenilir yerel tedarikçi" rolünü üstlenebilirler.

HORECA (Otel-Restoran-Kafe) Tedarikçiliği: Yeniden canlanan Hatay gastronomisi ve büyük şehirlerdeki Hatay restoranları ile "doğrudan tedarik" sözleşmeleri yapmak.

Bölgesel Perakende Zincirleri: Doğu Akdeniz bölgesindeki yerel market zincirlerinin "Yerel Üretici" raflarında profesyonel paketlenmiş ürünlerle (bakliyat, zeytinyağı, kurutulmuş meyve) yer almak.

İşleme ve Raf Ömrü Yönetimi: Ürünü sadece taze satmak yerine, kurutma (sebze/meyve), dondurma veya konserveleme tesisleriyle iş ortaklığı kurarak satış süresini tüm yıla yaymak ve pazar riskini azaltmak.

Kurumsal Hediye Pazarı: Özellikle büyük şirketlerin kurumsal hediye paketleri için Hatay'ın coğrafi işaretli ürünlerini bir araya getiren profesyonel setler hazırlamak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

3. Büyük Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Küresel standartlarda üretim yaparak riskleri farklı pazarlara dağıtmak.

- **Narenciye ihracatı ve küresel sertifikasyon:** Erzin ve Dört Yol narenciyesini doğrudan Avrupa ve Rusya pazarlarına sunmak için GlobalGAP, BRC ve SMETA gibi belgeleri tamamlayarak aracı bağımlılığını en aza indirmek.
- **Pamuk ve tekstil sanayisi stratejik ortaklığı:** Amik Ovası pamuğunun bölgedeki tekstil devlerine "Sürdürülebilir Pamuk (BCI)" sertifikasıyla doğrudan satılması için sanayi kuruluşlarıyla sözleşmeli üretim modelleri geliştirmek.
- **Lojistik ve depolama hubları:** Deprem gibi krizlerde sevkiyatın durmaması için limanlara yakın bölgelerde veya güvenli lojistik merkezlerinde stratejik stoklama ve ortak depo yönetimi.
- **Borsa ve lisanslı depoculuk:** Hububat ve mısır gibi ürünlerin lisanslı depolarda tutulup, ürün senetleri (ELÜS) üzerinden piyasa takibi yapılarak fiyatın en avantajlı olduğu zamanda satılması.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

1. Küçük Ölçekli Çiftçiler ve Aile İşletmeleri

Aracı sayısını azaltmak ve tüketiciyle doğrudan bağ kurmak.

- **Gıda toplulukları ve ön satış:** Özellikle Nizip ve Oğuzeli gibi bölgelerdeki butik zeytinyağı veya nar ekşisi üreticileri için.
- **Sosyal medya ve dijital pazarlama:** "Tarladan sofraya" konseptiyle doğrudan sipariş toplama. Gaziantep'in yerel lezzetlerine (örn: kurutulmuş biber, fıstık) olan ulusal talep bu kanalı cazip kılabilir.
- **Üretici pazarları / semt pazarları:** Günlük nakit akışı sağlama.
- **Pazarlama için kooperatif çatısı:** Küçük hacimli ürünleri birleştirerek yerel şarküterilere veya butik restoranlara toplu satış yapma gücü kazanma.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

2. Orta Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Belirli bir hacme sahip oldukları için kurumsal alıcılarla daha profesyonel ilişkiler kurabilirler.

- **HORECA (Hotel-Restaurant-Cafe) tedarikçiliği:** Gaziantep'in devasa gastronomi sektörüyle doğrudan anlaşmalar. Lokantaların ihtiyaç duyduğu yüksek kaliteli biber, fıstık ve sebzeyi sözleşmeli olarak üretip satma.
- **Bölgesel market zincirleri:** Gaziantep merkezli yerel market zincirlerine "yerel ürün" standları üzerinden doğrudan tedarik sağlama. Ulusal zincirlere kıyasla daha esnek ödeme koşulları ve daha az lojistik maliyet.
- **Markalı ve paketlemeli üretim:** Ürünü ham halde satmak yerine, basit bir markalama ve uygun paketleme ile katma değerini artırma. (Örn: "İslahiye Kırmızı Biberi" tescilli markasıyla paketli satış).
- **E-Ticaret pazaryerleri:** Trendyol, Hepsiburada gibi platformlarda mağaza açarak ürünleri tüm Türkiye'ye ulaştırma.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

3. Büyük Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Risk yönetimi ve küresel standartlara uyum.

- **Gıda sanayisi ile stratejik ortaklıklar:** Büyük fıstık işleme tesisleri, salça fabrikaları veya yağ sanayicileri ile fiyat garantili uzun vadeli sözleşmeler.
- **Lisanslı depoculuk (TMEX/TMO):** Hububat ve mısır gibi ürünleri lisanslı depolara koyarak "Elektronik Ürün Senedi" (ELÜS) yoluyla finansmana erişim ve fiyatın en uygun olduğu zamanda satış yapma esnekliği.
- **İhracat kanalları:** Küresel gıda güvenliği sertifikaları (GlobalGAP, BRC) ile Ortadoğu ve Avrupa pazarlarına doğrudan erişim. Gaziantep'in lojistik avantajını (limanlara yakınlık) kullanarak doğrudan ihracat yapma.
- **Sözleşmeli tarım modelleri:** Büyük gıda devlerinin (örn: cips üreticileri, dondurma markaları) hammadde ihtiyacını karşılamak için önceden belirlenmiş kalite ve fiyat standartlarında üretim.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

1. Küçük Ölçekli Çiftçiler ve Aile İşletmeleri

Ürünün hikayesini anlatarak katma değer yaratmak ve aracıları azaltan kısa zincirler kurmak.

- **"Adıyaman bademi" butik pazarlaması:** Bademin sadece ham madde olarak değil; kavrulmuş, şekerlenmiş veya badem unu gibi işlenmiş paketli ürünler olarak sosyal medya üzerinden doğrudan tüketiciye satılması.
- **Sosyal dayanışma ve abonelik modelleri:** Deprem sonrası oluşan yerel üreticiyi destekleme motivasyonunu sürdürülebilir kılmak için büyük şehirlerdeki tüketici gruplarıyla yıllık abonelik sistemleri kurmak.
- **Yöresel ürün kooperatifleri:** Çelikhan tütünü, Kahta narı veya Besni üzümü gibi ürünleri olan küçük çiftçilerin, kooperatif çatısı altında standart paketleme yaparak butik şarküterilere ve doğal ürün dükkanlarına girmesi.
- **Dijital pazar yerleri:** E-ticaret sitelerinde bireysel mağazalar açarak düşük hacimli ancak yüksek kârlı satışlar yapmak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

2. Orta Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Belirli bir hacmi garanti edebildikleri için profesyonel alıcılar ve bölgesel zincirler için güvenilir iş ortakları olabilirler.

- **Bölgesel market zincirleri ve HORECA:** Adıyaman ve çevre illerdeki (Malatya, Şanlıurfa, Gaziantep) market zincirleri ve toplu tüketim noktaları (otel, restoran) ile İyi Tarım Uygulamaları sertifikalı ürün tedarik sözleşmeleri yapmak.
- **Badem işleme tesisleri ile sözleşmeli üretim:** Bölgede sayısı artan badem işleme tesislerine, önceden belirlenmiş kalite standartlarında ve fiyat garantili ürün sağlamak.
- **E-Ticaret ve kurumsal hediye pazarı:** Özellikle bayram ve özel günlerde şirketlerin "kurumsal hediye" paketlerine girmek için profesyonel paketleme ve marka çalışması yapmak.
- **Meyve kurutma ve depolama:** Ürünü hasat zamanı düşük fiyattan satmak yerine, kurutarak (üzüm, incir, kayısı) veya soğuk hava depolarında tutarak satış süresini tüm yıla yaymak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN: TEDARİK VE PAZARLAMA İÇİN ÖNERİLER

3. Büyük Ölçekli Çiftçiler ve İşletmeler

Finansal risk yönetimi ve dünya standartlarında üretimle pazar çeşitliliğini artırmak

- **Küresel ihracat kanalları:** Adıyaman bademini Avrupa standartlarında işleyerek doğrudan ihracat yapmak. GlobalGAP, ISO 22000 ve Helal sertifikalarıyla dış pazarlarda güven oluşturmak.
- **Lisanslı depoculuk (LİDAŞ) ve ELÜS:** Hububat, mısır ve özellikle badem (lisanslı depo kapsamına alındığında) için ürünleri depoya teslim edip "Elektronik Ürün Senedi" üzerinden işlem yapmak. Bu, finansmana hızlı erişim ve fiyat istikrarı sağlar.
- **Endüstriyel gıda devleri ile ortaklık:** Büyük çikolata, kuruyemiş veya kozmetik firmalarıyla uzun vadeli, sürdürülebilirlik odaklı "stratejik tedarikçi" anlaşmaları yapmak.
- **Dijital İzlenebilirlik Sistemleri:** Tarladan paketlemeye kadar tüm süreci QR kod ile izlenebilir hale getirerek, yüksek katma değerli pazarlara giriş yapmak.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ PAZARLAMA/TEDARİK ÖRNEKLERİ

1. ADIYAMAN: Endüstriyel Ölçekte Markalaşma (Kahta Bademi)

Adıyaman, badem üretimini sadece bir tarımsal faaliyet olmaktan çıkarıp devasa bir endüstriye dönüştürmüştür.

- Pazarlama Stratejisi: Dikey Entegrasyon ve Ortak Marka.
- Başarı Örneği: Adıyaman Sert Kabuklu Meyve Üreticileri Birliği.
- Nasıl Başardılar? Birlik, üyelerinin ürünlerini sadece toplamakla kalmadı; kurduğu modern tesisle bademi kırdı, kavurdu ve paketledi.
- "Kahta Badem" ismiyle ulusal market zincirlerine doğrudan tedarikçi oldular.
- Finansal dayanıklılık: Deprem sonrası tesislerini hızla devreye alarak çiftçinin elindeki ürünü nakde dönüştürme garantisi verdiler.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ PAZARLAMA/TEDARİK ÖRNEKLERİ

2. MALATYA: Gastronomi ve Dijital Dönüşüm (Gün Kuruşu)

Malatya, dünya lideri olduğu kayısıda "miktar"dan ziyade "nitelik" ve "sağlık" odaklı bir pazarlama dili geliştirdi.

- Pazarlama Stratejisi: Niş Pazar Odaklılığı ve E-Ticaret.
- Başarı Örneği: Malatya Girişimci Kadınlar Kooperatifi.
- Nasıl Başardılar? Kükürtlü kayısı yerine, daha yüksek fiyatla satılan doğal gün kuruşu kayısına odaklandılar.
- Kayısıyı çekirdek kahvesi, çikolatalı kayısı ve pestil gibi gurme ürünlere dönüştürerek "hediyelik eşya" kategorisine soktular.
- Sosyal medya ve e-ticaret portalları üzerinden "Tarladan Doğrudan" mesajıyla son tüketiciye ulaştılar.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ PAZARLAMA/TEDARİK ÖRNEKLERİ

3. HATAY: Hikaye Anlatıcılığı ve Butik Pazarlama (Vakıflı Köyü)

Hatay, kentin kültürel mirasını ve gastronomi şehri unvanını pazarlama aracı olarak kullandı.

- Pazarlama Stratejisi: Hikaye Anlatıcılığı ve Doğrudan Erişim.
- Başarı Örneği: Vakıflı Köyü Kooperatifi.
- Nasıl Başardılar? Ürünlerini (reçel, nar ekşisi, likör) hikayeleriyle birlikte sundular.
- Büyük reklam bütçeleri yerine, ürün kalitesi ve yerel dokuyla ulusal basında ve gurme dergilerinde yer alarak merak uyandırdılar.
- Deprem sonrası "Hatay dayanışma paketleri" içinde en çok aranan marka olmayı başardılar.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ PAZARLAMA/TEDARİK ÖRNEKLERİ

4. GAZİANTEP: Coğrafi İşaret ve Sanayi Entegrasyonu (Nizip Zeytinyağı)

Pazarlamada tescilli kalite ve sanayi gücünü iyi uygulayan bir ilimizdir.

- Pazarlama Stratejisi: Coğrafi işaretli üretim ve borsa gücü.
- Başarı Örneği: Nizip Zeytin ve Zeytinyağı Birlik yapısı.
- Nasıl Başardılar? Nizip zeytinyağına AB Coğrafi İşaret tescili aldılar.
- Gaziantep Ticaret Borsası aracılığıyla şeffaf ve güvenilir bir fiyatlandırma sistemi kurarak tüccar ve üretici arasında güven sağladılar.
- Zeytinyağını bölgenin güçlü sabun sanayisiyle entegre ederek "sıfır atık" ve yüksek kâr marjı yakaladılar.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ PAZARLAMA/TEDARİK ÖRNEKLERİ

5. KAHRAMANMARAŞ: Küresel Standart ve Sektörel Ortaklık (Ceviz ve Süt)

Pazarlamada kentin dev markalarıyla rekabet etmek yerine onlarla iş ortağı olmak.

- Pazarlama Stratejisi: Stratejik İş Ortağı Modeli.
- Başarı Örneği: Çağlayancerit Cevizi ve Keçi Sütü Birlikleri.
- Nasıl Başardılar? Çağlayancerit cevizi için AB tescili alarak, ürünü sadece Maraş'ta değil, Avrupa'daki gurme marketlerde aranan bir ham madde haline getirdiler.
- Süt üreticileri, kentin dondurma devlerine hijyenik ve yüksek kaliteli keçi sütü garantisi vererek sabit fiyatlı ve uzun vadeli sözleşmeler imzaladılar.
- Bu model pazar dalgalanmalarına karşı çiftçiye koruma sağladı.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

4.

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM: İYİ TARIM, ORGANİK TARIM VE ONARICI TARIMA GİRİŞ

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİCİLER AÇISINDAN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DAYANIKLILIK

Hedef: Gelirlerin artması

Arazinin etkin kullanımı, verimlilik, uygun satış fiyatları

Hedef: Masrafların azalması

Düşük dış girdili ve emek tasarrufu sağlayan üretim yöntemleri

Hedef: Üretim tabanının korunması ve geliştirilmesi

Toprak ve diğer tarımsal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve onarımı

Hedef: İstikrar

Üretimde istikrar: Ürün çeşitliliği ve hasat güvencesi

Satışta istikrar: Yerel ve yaygın pazarlar içinden doğru seçimleri yapmak

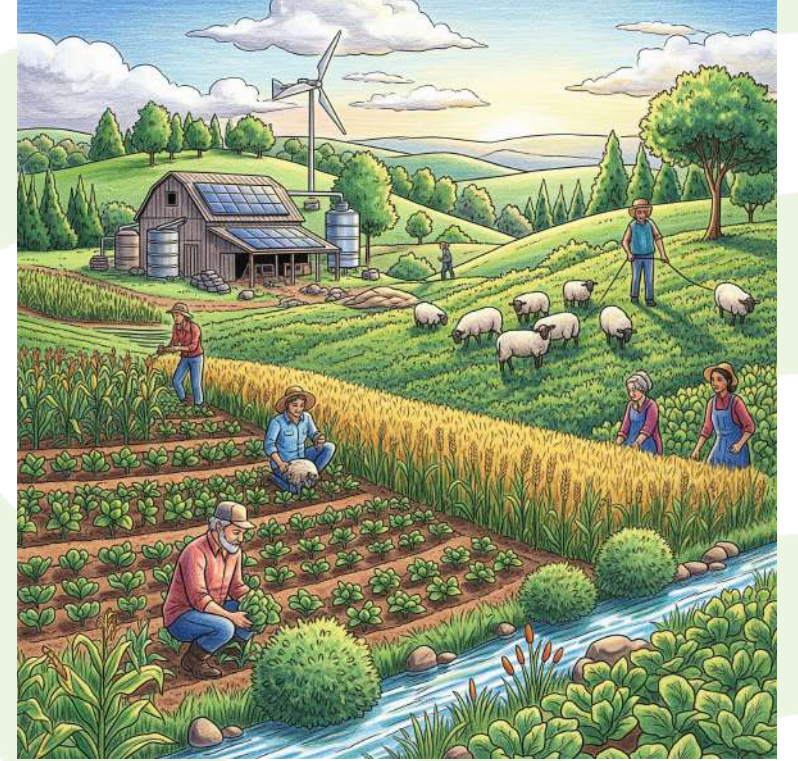

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TARIMSAL ÜRETİMDE DAYANIKLILIK

- Suyun korunması ve daha verimli kullanılması
- Afetlere ve kuraklığa karşı önlemler
- Dış girdileri azaltan tarımsal yöntemler
- Toprağın ve doğanın sağlığını koruyan yöntemler
- Bölge şartlarına uygun, yerel ve dayanıklı çeşitler
- Üretim sezonunu uzatmak ve ürünleri çeşitlendirmek

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FARKLI ÜRETİM ÖLÇEKLERİ

Büyük ölçekli üretim	Orta ölçekli üretim	Küçük ölçekli üretim
Daha büyük araziler	<----->	Daha küçük araziler
Daha fazla tek tip üretim (monokültür)	<----->	Daha fazla çoklu üretim (polikültür)
Daha fazla makine ve toprak işleme	<----->	Daha az makine ve toprak işleme
Daha çok ticari tohum ve yabancı hayvan ırkları	<----->	Daha çok yerel tohumlar ve yerel/melez hayvan ırkları
Daha fazla ücretli /mevsimlik işçi	<----->	Daha az ücretli/mevsimlik işçi
Daha fazla dış girdi (su, yakıt, gübre, kimyasallar)	<----->	Daha az dış girdi
Daha çok kapalı/entansif hayvancılık	<----->	Daha çok mera tipi/ekstansif hayvancılık
Sermayeye dayalı, endüstriyel üretim		Geçimlik, öz emeğe dayalı üretim

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ENDÜSTRİYEL ÜRETİME ÖZGÜ ZORLUKLAR

- Elektrik, yakıt, su ve diğer tarımsal girdi maliyetlerinin yüksekliği
- Toprağın canlılığında ve verimliliğinde düşüş
- Birim alanda yüksek maliyetli üretim

Görsel: Envato Elements

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GEÇİMLİK ÜRETİME ÖZGÜ SORUNLAR

- Arazilere ve suya erişim zorlukları
- Aile işgücünün sınırlı olması
- Yerel pazarların yetersizliği ve pazarlama zorlukları
- Bilgi ve destek eksikliği
- Üretici örgütlenmelerinin yetersizliği

Görsel: Envato Elements

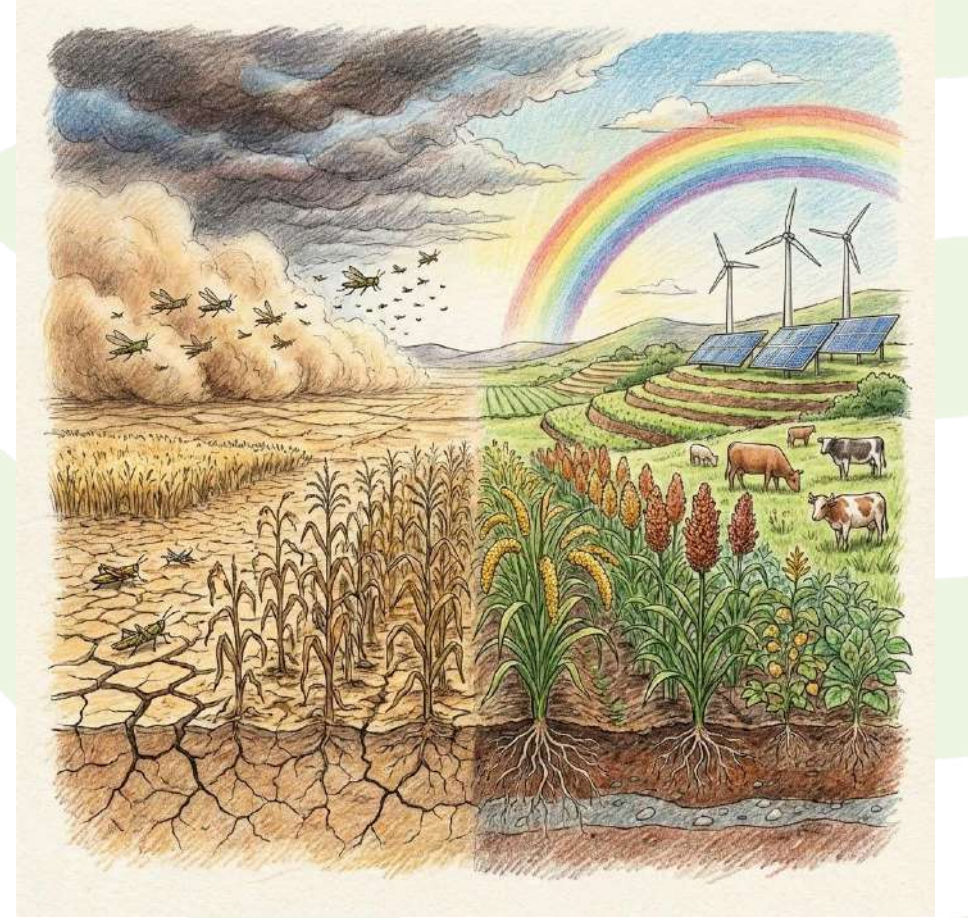

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM YAKLAŞIMLARI

- Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları
- Agroekolojik Çiftçilik
- Onarıcı Tarım
- Düşük Dış Girdili Tarım, öreneğin JADAM.

İklim değişikliğine dayanıklı tarım: Yukarıdakilerin tümünden yaklaşımlar ve teknikler.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ORGANİK TARIM SERTİFİKASI

- Üretimin hiçbir aşamasında sistemik kimyasalların kullanımına izin verilmez.
- Her aşaması denetlenir.
- Doğa dostu üretimi teşvik eder.
- Tüketici güvenini artırabilir ve daha iyi fiyatlarla pazarlama imkânı sunar.
- Masrafları küçük ölçekli üreticiler için yüksek olabilir.

Sistemik kimyasallar bitkilerin dokularına işleyen, bu nedenle kalıntıları olması durumunda yüzeyel yıkama ile temizlenemeyen kimyasal maddelerdir. Sadece hedef zararlıyı değil, yararlı böcekleri, tozlaştırıcıları ve ekosistemdeki diğer canlıları ve insanları olumsuz etkileyebilirler. Organik (ekolojik) tarımda **temas etkili kimyasallara** izin verilir; bakır veya kükürt bileşikleri gibi.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ORGANİK TARIM SERTİFİKASYON AŞAMALARI

- (1) Başvuru: Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş bir sertifikasyon kuruluşuna başvurulur
- (2) Arazi kontrolü
- (3) Anlaşma
- (4) Belgeleme
- (5) İşletme kontrolleri

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İYİ TARIM UYGULAMALARI SERTİFİKASI

- Çevreyi ve insan sağlığı korumayı hedefler.
- Sistemik kimyasalların kullanımına belirli sınırlar içinde izin verilir ve düzenli denetimler yapılır.

Sertifikasyon aşamaları organik tarım sertifikasında olduğu gibidir; Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş bir sertifikasyon kuruluşuna başvurulur.

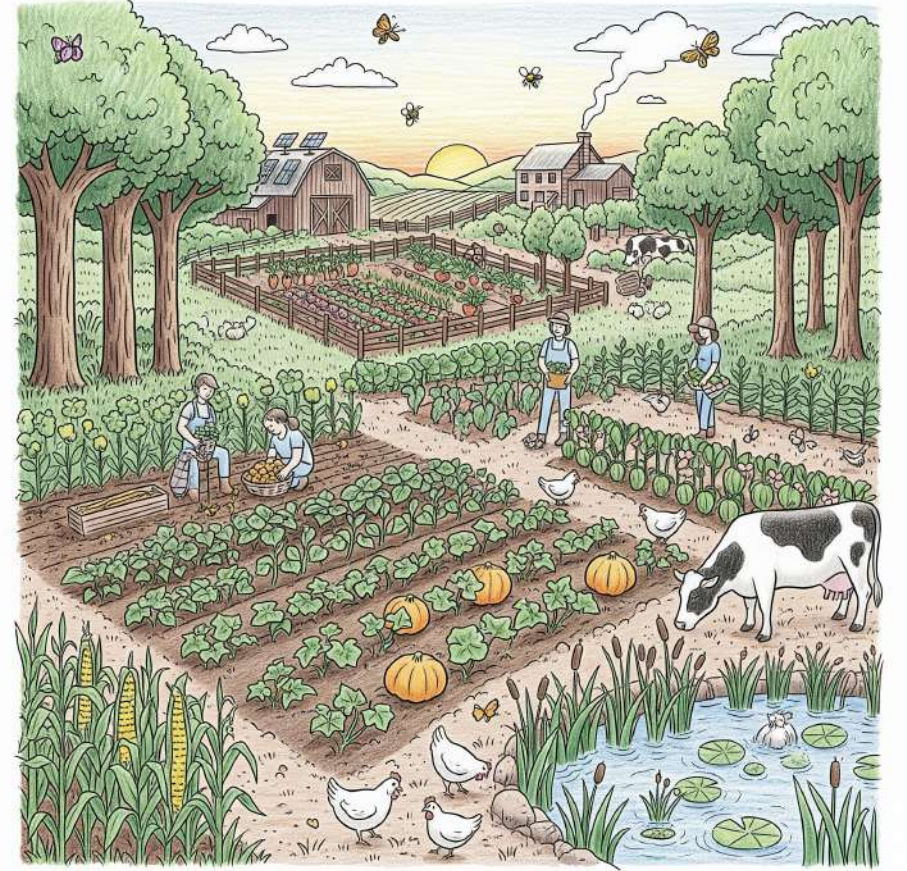

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

AGROEKOLOJİ

Ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan duyarlı gıda sistemleri oluşturmayı hedefleyen bir bilim dalı ve uygulanabilir teknikler bütünüdür..

Kaynaklar: Rosset ve Altieri (2017); Özkaya ve ark. (2021)

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

AGROEKOLOJİNİN HEDEFLERİ

- Daha az dış girdi ve maliyetlerin düşmesi
- Doğanın ve tarımsal kaynakların korunması
- Temiz, sağlıklı ve lezzetli gıdalar
- Gıda güvencesi
- Yerel kültürlerinin desteklenmesi
- Yerel pazarların gelişmesi
- İklim ve dış şoklara dayanıklılık

Görsel: Ceyhan Temürcü

Avrupa Birliği tarafından eş finanse edilmektedir

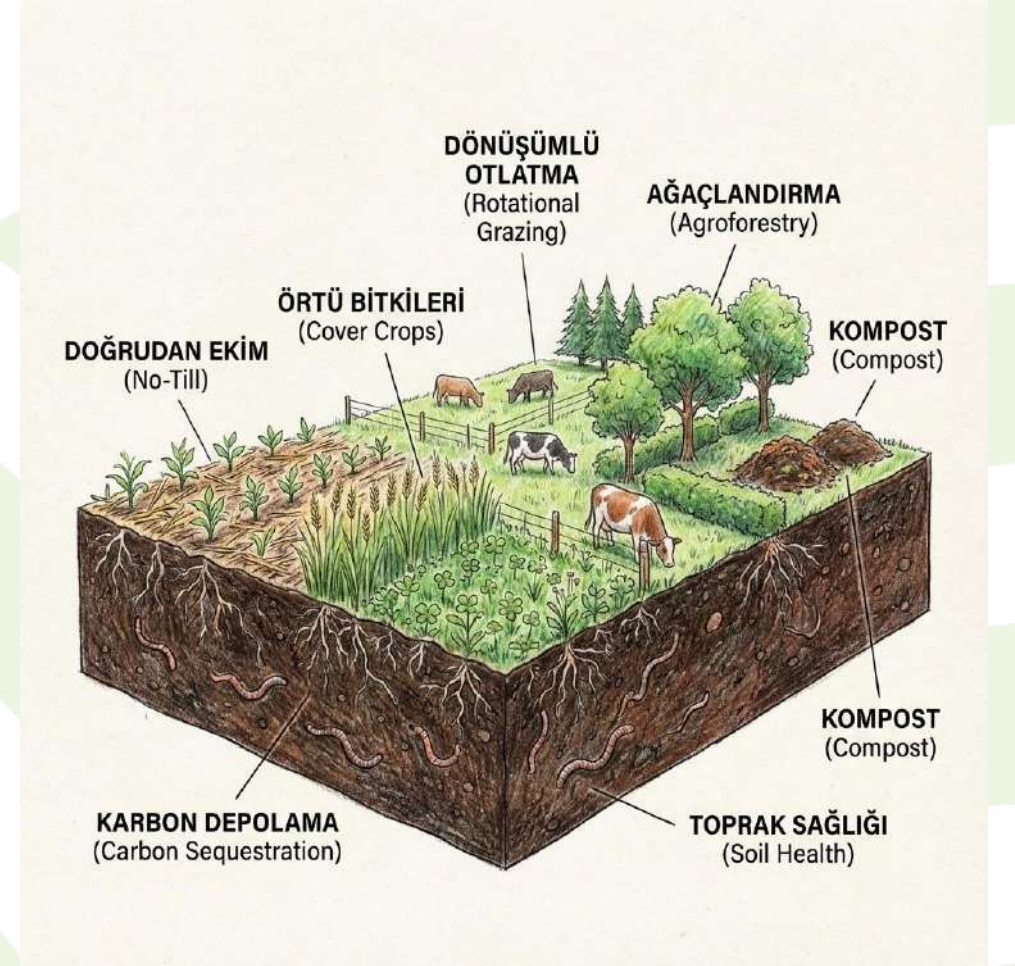
ONARICI TARIM

Sürdürülebilirliğin ötesinde, kaynakları onarıp canlandırmayı hedefleyen yöntemler.

Amaç: Toprağın canlılığını yeniden tesis etmek

- Organik maddesi ve mikroorganizmaları bol toprak
- Daha iyi su tutumu
- Bitkilerin daha iyi beslenmesi ve daha sağlıklı olması
- İklim değişikliğine dayanıklılık ve tarım kaynaklı sera gazlarını azaltma

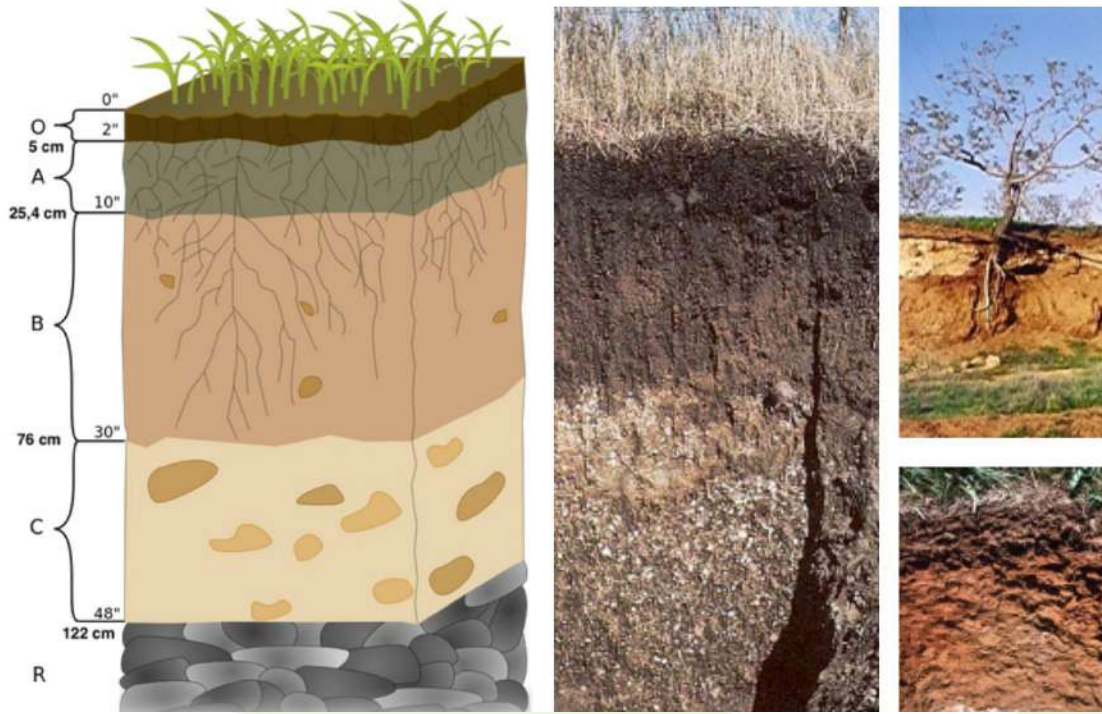
Yurtdışı kaynaklı çeşitli Onarıcı Tarım sertifikaları mevcuttur.

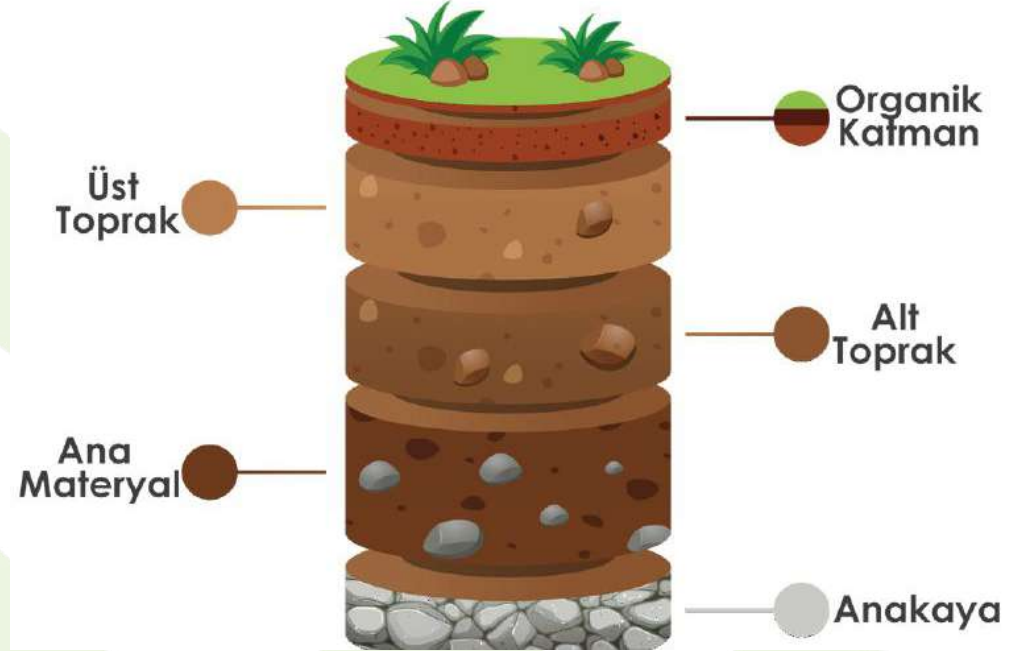
Avrupa Birliği tarafından eş finanse edilmektedir

TOPRAĞIN KATMANLARI

Görsel: Wikipedia

Toprak Katmanları

Görsel: İlhan ve Kural (2020)

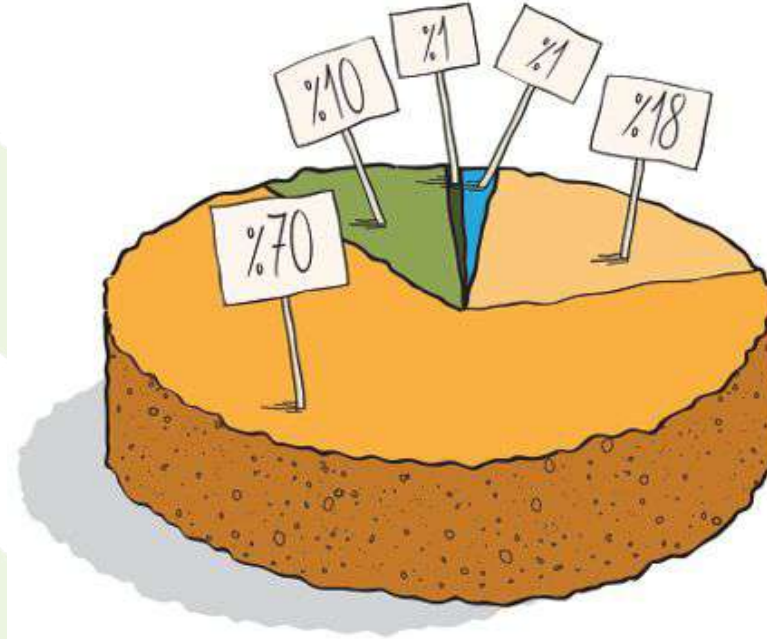

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TOPRAKTAKİ ORGANİK MADDE

- 5 cm üst toprak en az 1000 yılda oluşur.
- Türkiye'de her 80 yılda en az 5 cm toprak kaybediyoruz.
- İdeal tarım toprağında organik madde oranı en az %3 olmalı.
- Türkiye topraklarının %98'inin organik maddesi %3'ten az.

Organik madde = Karbon içeren madde

<math>< 1.0</math>	Çok az
1.0 - 2.0	Az
2.0 - 3.0	Orta
3.0 - 4.0	İyi
> 4.0	Yüksek
Göller	

Kaynaklar: Sönmez (2018), Atlı ve ark. (2001), Ayman ve Şehirlioğlu (2020, s.3)

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TOPRAK İSTİSMARI

SORU:

Dinlenmiş, uzun süre işlenmemiş toprakta
tarım nasıl olur? Verim? Hastalıklar? Neden?

Toprağın doğal zenginliğini kullanarak, geriye
bir Őey vermeden tarım yapmak: YAĞMA

FAO, Toprak İstismarı Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=M-ZlrNg0Bjl>

FARMERS
PROJECT

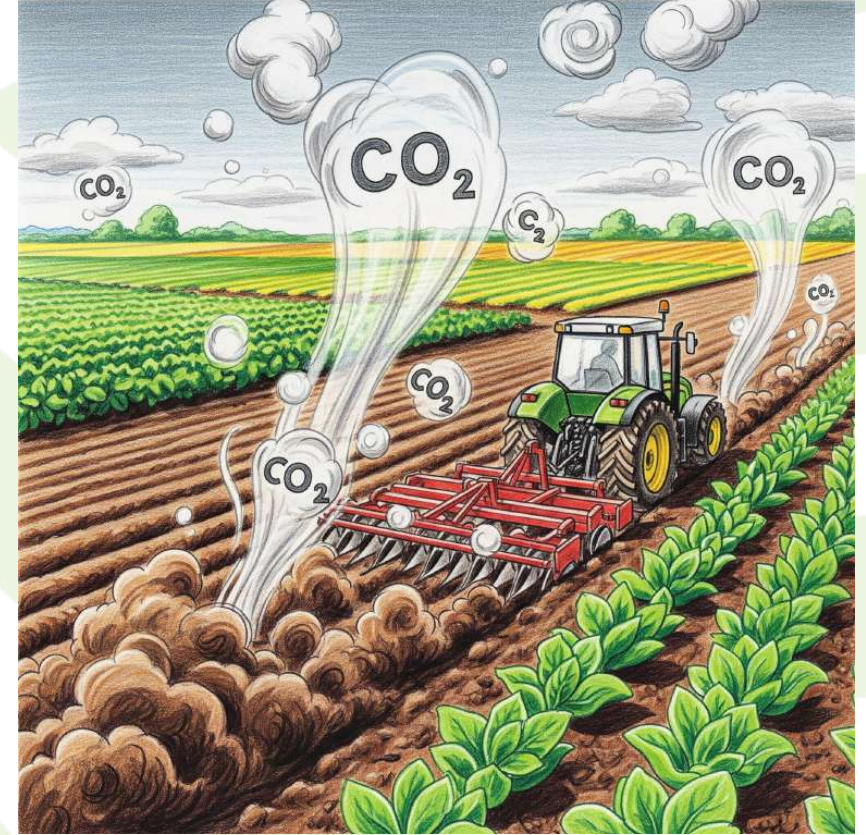

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TOPRAKTAN KARBON KAÇIŐI

SORU:

Ağır toprak işleme faaliyetleri neden topraktaki organik maddeyi azaltıp karbonu atmosfere salıyor?

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÇÖLLEŞEN TOPRAKLAR

Konvansiyonel tarımda çoğunlukla:

- Toprağın sık ve derin sürülmesi
- Toprağın çıplak bırakılması
- Yoğun pestisit ve kimyasal gübre kullanımı
- Yanlış ve aşırı sulama
- Hem susuz tarımda, hem meyvecilikte, hem sebzeçilikte

<https://www.uretenankara.com/collesmeye-karsi-mucadele-calismalarini-araliksiz-surduruyor/4043/>

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÇÖLLEŞEN TOPRAKLAR

Toprak sıkışması: Göllenme, kök büyümesini sınırlandırması

Kabuklanma: Su kaçıışı / buharlaşma

Erozyon: Verimli tabakanın kaybı

Toprak canlılarının kaybı: Bitkilerin iyi beslenememesi

SORU: Neler yaparsak yıkımı durdurup toprağı iyileştirebiliriz?

DOĞRU YAKLAŞIM: Bitkiden önce toprağı koru ve besle!
-> ONARICI TARIM

Görseller: Ceyhan Temürcü

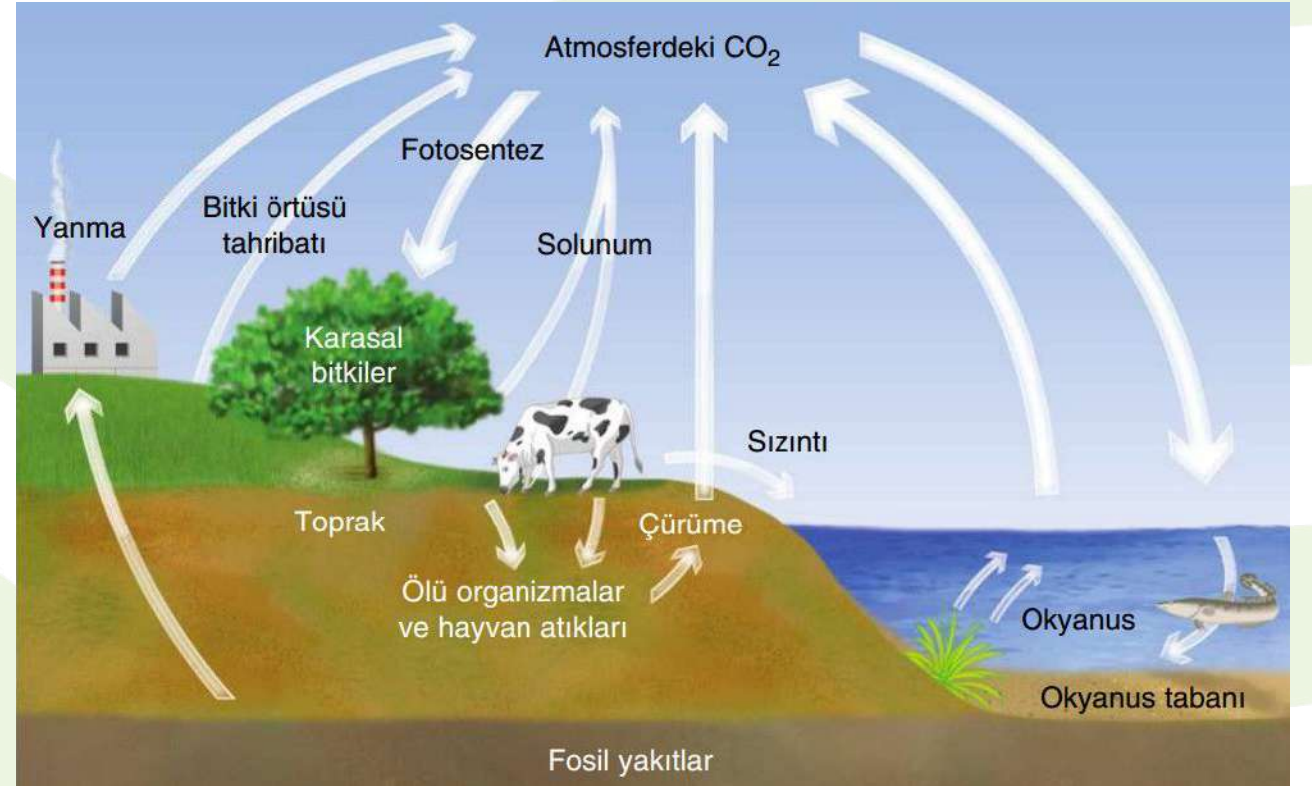
Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ORGANİK MADDE VE KARBON DÖNGÜSÜ

Karbon dünyadaki bütün yaşamın temeli.

Biz insanların %16'sı karbon!

Başka döngüler de var: oksijen, su,
fosfor, azot, sülfür, vs.

Görsel: Dilek Aşan, <https://www.dilekasan.com/karbon-dongusu/>

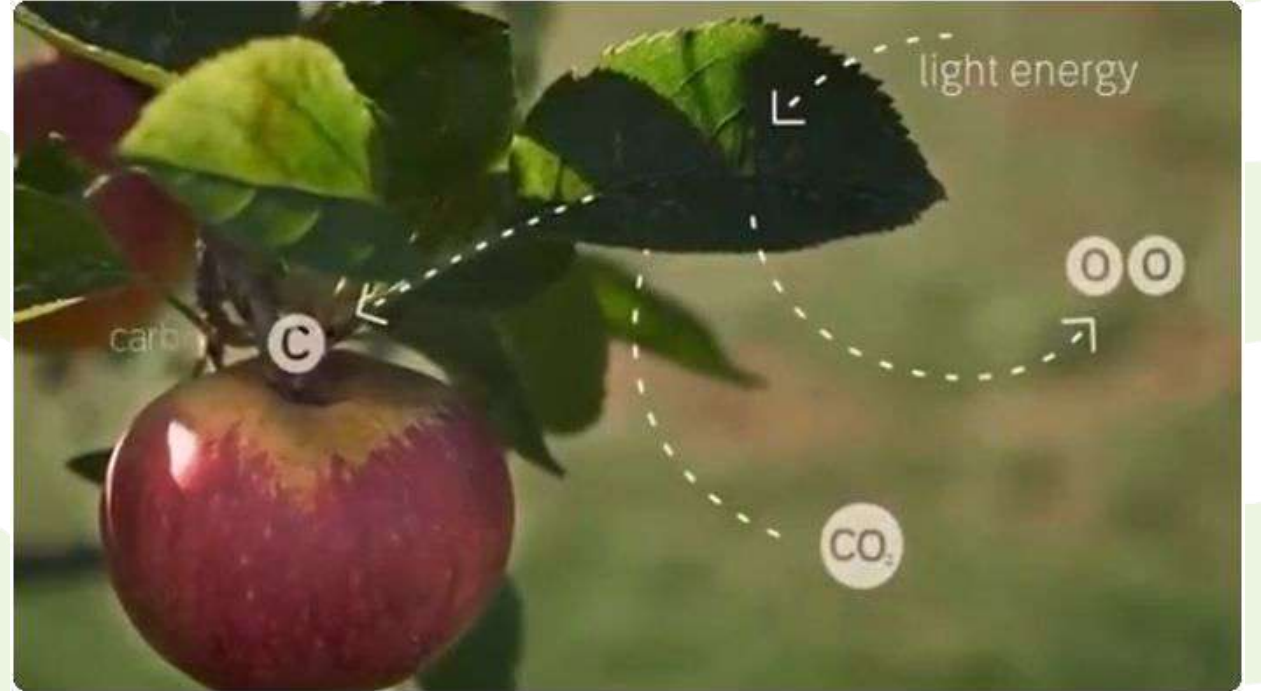

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FOTOSENTEZ

Bitkiler havadaki CO₂'yi ve güneş enerjisini kullanarak dokularını oluştur.

Dokular = organik madde = karbon

Görsel: Kiss the Ground Belgeseli (2020) Josh & Rebecca Tickel

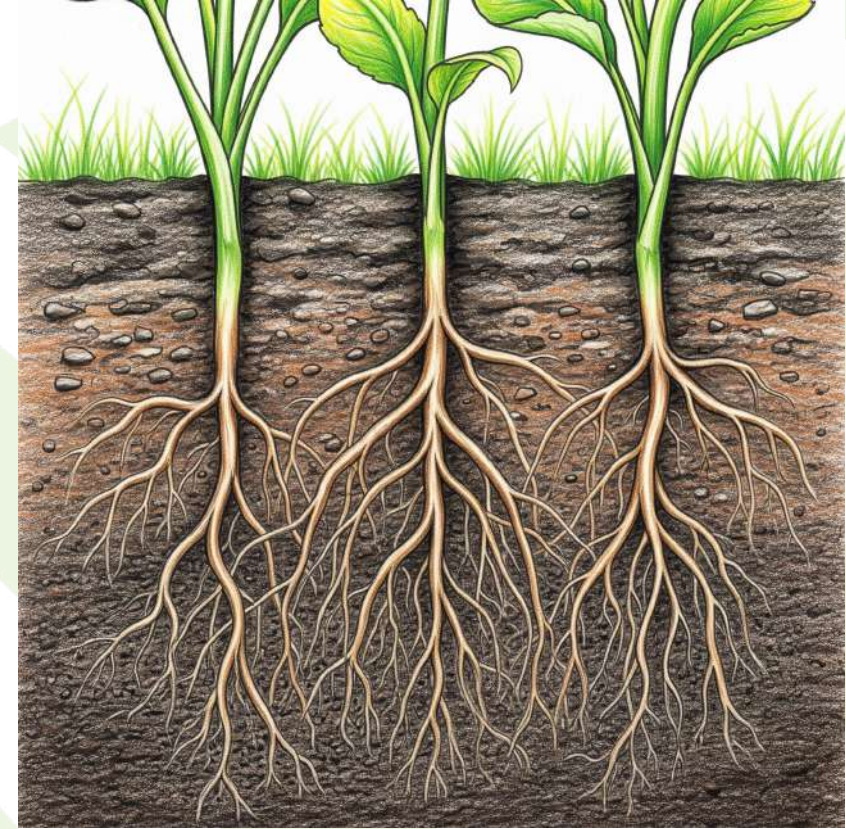

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BİTKİLERİN TOPRAĞA KARBON EKLEMESİ

Bitkiler havadan aldıkları karbonu toprağa depolar. Böylece toprakta organik madde birikir.

Yalnızca toprak bitkileri değil, bitkiler de toprağı oluşturur!

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TOPRAK SAĞLIğININ BAZI GÖSTERGELERİ

- Organik karbon oranı
- Su tutma ve sızdırma kapasitesi
- Agregat (topak) kararlılığı
- Toprak sıkışması
- Toprak canlıları ve solucanı sayısı

*Görsel: WWFTürkiye, Pamuk
Üretiminde Su Ve Toprak Yönetimi
Rehberi.*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ONARICI TARIMIN ESASLARI

- Toprağa m¼dahaleyi en aza indirmek
- M¼navebe ve aralıklı ekim ile bitki çeşitliliğini artırmak
- Toprağı t¼m yıl boyunca ¼rt¼l¼ tutmak
- Doğal kaynakları korumak ve onarmak
- Dış girdileri azaltmak
- Çiftçilerin gelirini iyileştirmek.

Kaynak: WWF T¼rkiye (2024)

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ONARICI TARIM YÖNTEMLERİ

Çoklu üretim (polikültür): Münavebe, ikinci ürün, aralıklı ekim, ürün çeşitlendirme

Kışlık örtü bitkisi: Toprağı çıplak bırakmamak için güzden ekilen tohum karışımı

Kompost: Çok farklı çeşitlerde

Organik ve mineral gübreleme: Leonardit (hümik asit, fulvik asit), diatom toprağı, ...

Mikrobiyolojik aşılama: Kompost özütü/çayı, sıvı organik ve mikrobiyal gübreler

Anıza doğrudan ekim: Minimum toprak işleme

Hayvanların bitkisel üretime entegrasyonu: Bütüncül yönetim ve dönüşümlü otlatma sistemleri

Hastalık ve zararlılarla mücadeleye bütünsel yaklaşım: örn. Entegre Zararlı Yönetimi

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

5.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE UYUMLU ÜRETİM DESENLERİ VE ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TEKRAR: TARIMSAL ÜRETİMDE DAYANIKLILIK

- Suyun korunması ve daha verimli kullanılması
- Afetlere ve kuraklığa karşı önlemler
- Dış girdileri azaltan tarımsal yöntemler
- Toprağın ve doğanın sağlığını koruyan yöntemler
- Bölge şartlarına uygun, yerel ve dayanıklı çeşitler
- Üretim sezonunu uzatmak ve ürünleri çeşitlendirmek

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÇOKLU ÜRETİMİN (POLİKÜLTÜR) VE ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRMENİN ÖNEMİ

Tekli üretimin (monokültür) karşısında çoklu üretim (ürün çeşitlendirme)

- Hastalık ve kayıp risklerini azaltır: Zararlılar bütün alana kolayca yayılmaz.
- Dış girdi ihtiyaçlarını azaltır
- Değişken koşullara karşı hasat güvencesi sağlar

“Bütün yumurtaları aynı kefeye koymamış” oluruz, ancak:

- Emek ihtiyacı artırabilir.
- Büyük ölçekli üretimde yönetilmesi daha zordur.

Ürün çeşitliliği yaygın pazarlar için zorluk yaratabilir, ancak yerel pazar seçenekleri için önemli pazarlama avantajları sunar

Görsel: Ceyhan Temürcü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİM SEZONUNU UZATMAK

- Bölgede üretim sezonu uzatılabilir ve ürünler çeşitlendirilebilir.
- İlkbahar ve sonbaharda soğuk iklim sebzeleri yetiştirilebilir.
- İklim değişikliği ile birlikte üretim sezonunun daha da uzaması beklenebilir.

*Gökkuşuğı
pazı.
Görsel: Ceyhan
Temürcü*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

SERALAR

- Üretimin daha erken başlamasına ve daha uzun sürmesine imkân verir.
- Kurulumunun uzmanlarca planlanması gerekir.
- Sera örtüsünün cam veya polikarbon olması çevresel açıdan idealdir.
- Erken baharda fide yapımı için alçak seralar ve sıcak yataklar yapılabilir.

Görseller: Ceyhan Temürcü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

DOĞRU ÇEŞİTLERİN SEÇİMİ

Bölge şartlarına uygun, dayanıklı bitki çeşitleri ve hayvan ırkları:

- Bölgenin eski çeşitleri
- Bölgede daha önce denenip başarılı olmuş türler
- Bölgeye uygun yeni tür ve çeşitler

Her il için bir yerel çeşit

Küçük ve orta ölçekli üretimde tohumlarının alınıp yeniden ekilmesine uygun çeşitler:

- Atalık/yerel tohumlar
- Standart (hibrit olmayan) ticari tohumlar

Büyük ölçekli üretimde hasat güvencesi için, bölgeye uygun ticari tohumlar

*Antepfıstığı fidanı aralarında kornişon
hıyar üretimi, Ömerli, Mardin. Görsel:
Ceyhan Temürcü*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRÜN İŞLEYEREK DEĞER ZİNCİRİNİ GÜÇLENDİRME

Avantajlar:

Geleneksel bilgi ile özel ürünler

Uzun raf ömrü

Yüksek katma değer

Örnekler: Tarhana, erişte, ekmek, bulgur, bazlama,
pekmez, sirke, turşu, sebze kuruları, sucuk,
kurutulmuş et, özel peynirler, şarap...

Hijyen ve gıda güvenliği

Konservelerde botulizm riski

Sütte ve peynirde Brusella riski

Üretim ve ambalajda mevzuata/standartlara
uygunluk

Görsel: Ceyhan Temürcü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRÜN İŞLEME TEÇHİZATI

Küçük - orta - büyük ölçek için farklı çözümler

- Kurutma tezgahları
- Kurutma kulübesi
- Köy fırını
- Sirke kazanları
- Küçük değirmen
- Süt ürünleri (peynir, tereyağ vs.) ekipmanı
- ...

→ Yine: Mevzuata uygunluk

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

DİĞER ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME SEÇENEKLERİ

Fidecilik: Yerel ve yerele uygun çeşitlerle

Fidancılık: Yerel ve yerele uygun çeşitlerle

Mantar: İstridyе mantarı, Shi-take, Eringii

Bahçecilik ürünleri: Kompost, saksı toprağı, gübre, yetiştirme kitleri

Özel işlenmiş ürünler: Fermente ürünler, hayvansal ürünler, ...

Kanatlı yemleri: Küçük ölçekli hayvancılık için

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

COĞRAFI İŞARET

“Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir.”

(<https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/co%C4%9Frafi-i%C5%9Faret-nedir>)

Türk Patent ve Marka Kurumu'na başvuru yapılır.

Coğrafi işaretili ürünlerin pazarlama avantajları vardır

- Güven inşasına yardımcı olur ve standart ürünlere göre %20-40 daha yüksek fiyatla satılabilir.
- Tarım ve Orman Bakanlığı ile Kalkınma Ajansları, coğrafi işaretili ürün projelerine öncelik verebilir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

COĞRAFİ İŞARET

Üç ana kategori:

Menşe Adı: Ürünün ham maddesinden işlenmesine kadar tüm süreçlerin o yörede gerçekleştiği, coğrafyaya tam bağlı ürünlerdir (Örn: Malatya Kayısısı).

Mahreç İşareti: Üretimin en az bir aşamasının o yörede yapıldığı ancak ünü o bölgeye ait olan ürünlerdir (Örn: Antep Baklavası).

Geleneksel Ürün Adı: Belirli bir bölgeye bağlı olmayan ama geleneksel yöntem ve tarifleri (en az 30 yıl) koruyan işaretlendir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

FAALİYETLERİ ÇEŞİTLENDİRME: KIRSAL TURİZM

- Çiftlik turizmi
- Doğa turizmi
- Gastronomi turizmi
- Eğitimler

Arıyağam 40.10.2010 Çocuk ve Doğa Nişali P.Temurcu

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

İL / İLÇE İÇİN ÜRETİM ÖNERİLERİ

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KAHRAMANMARAŞ COğRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Çağlayancerit Cevizi (AB Tescilli): İnce kabuğu ve beyaz iiyle Avrupa Birliği tescili almıő özel bir çeşit.

Maraş Dondurması: Keçi sütü ve salep ile karakterize olan dünya markası.

Maraş Biberi (AB Tescilli): Aroması ve rengiyle dünya mutfaklarında aranan biber.

Maraş Tarhanası: Kurutulmuş, cips benzeri yapısıyla diğer tarhanalardan ayrışan tescilli rn.

Andırın Tirőiđi: Bölgenin zgn bitkisel yemeği.

Maraş reği: Geleneksel bayram ve özel gün ürünü.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

HATAY COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Hatay, UNESCO Gastronomi Şehri unvanını destekleyen onlarca tescilli ürüne sahiptir.

Antakya Künefesi (AB Tescilli): Avrupa Birliği tarafından tescil edilmiş, bölgenin en prestijli ürünü.

Antakya Sürkü (Çökeleği): Baharatlı ve kurutulmuş bir peynir çeşidi.

Antakya Kağıt Kebabı: Geleneksel pişirme tekniğiyle tescillenmiş et yemeği.

Samandağ Biberi: Etli ve oldukça acı yapısıyla bilinen yerel bir tür.

Altınözü Zeytinyağı: Bölgenin zeytincilik mirasının tescilli simgesi.

Hatay İpeği: Tarım dıŐı ancak tarımsal kökenli (ipekböcekçiliği) önemli bir tescilli değer.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ADİYAMAN COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Adıyaman Bademi (AB Tescil Sürecinde): Türkiye'nin en büyük üretim hacmine sahip bademi.

Besni Üzümü (Peygamber Üzümü): Kurutulmuş halde tüketilen, kendine has aroması olan bir çeşit.

Çelikhan Tütünü: Bölgenin en bilinen geleneksel ürünlerinden biri.

Kahta Narı: Tadı ve tane yapısıyla ayrışan tescilli bir meyve.

Adıyaman Çiğ Köftesi: Etlı ve etsiz çeşitleriyle Türkiye genelinde markalaşmış bir lezzet.

Samsat Nar Ekşisi: Geleneksel yöntemlerle üretilen tescilli sos.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALATYA COĞRAFI İŞARETLİ ÜRÜNLER

Malatya denince akla gelen ilk ürün, kentin küresel simgesi haline gelmiş olan kayısıdır.

Malatya Kayısı (AB Tescilli): Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden tescil alan ilk tarımsal ürünlerinden biri.

Hekimhan Cevizi: Bölgenin yüksek rakımlı yerlerinde yetişen tescilli ürün.

Arapgir Köhnü Üzümü: Siyah rengi ve yüksek şeker oranıyla tescilli bir çeşit.

Malatya Kağıt Kebabı: Geleneksel fırın yemeği tescilli.

Doğanşehir Elması: Bölgenin iklim şartlarında yetişen sulu ve dayanıklı elma.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GAZİANTEP COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Gaziantep, Türkiye'de en çok coğrafi işaret tesciline sahip illerin başında gelir (100'den fazla tescil).

Antep Baklavası (AB Tescilli): Türkiye'nin AB tescilli alan ilk ürünüdür.

Antep Fıstığı (AB Tescilli): Şehrin "Yeşil Altın"ı olarak bilinen temel ürünü.

Nizip Zeytinyağı (AB Tescilli): Bölgenin zeytincilik kalitesini belgeleyen tescil.

Antep Peyniri: Salamura edilerek saklanan geleneksel koyun/keçi peyniri.

Antep Kuruluğu: Patlıcan, biber ve kabak kurusu karışımı tescilli set.

Antep Lahmacunu: Hamur ve harç dengesiyle tescilli bir mutfak değeri.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİM SEZONUNU UZATMA ÖRNEKLERİ

Erken baharda hasat (önceki güz sonunda ekim): Ispanak, hardal, dağ ispanağı, kale lahanası, roka, yeşil soğan.

Baharda hasat (erken baharda ekim): Bakla, bezelye, ispanak, fındık turbu, yeşil soğan, roka, tere, paksoy (Çin marulu/lahanası), Frenk maydanozu, dağ ispanağı (Atriplex), kale lahanası, pazı, marul çeşitleri. Bakliyalardan nohut ve mercimek

Yaz başında hasat (baharda tohumdan ekim): Taze fasulye, taze börülce, hıyar, acur, sakız kabak,...

Yaz sonunda hasat (baharda tohum veya fideden ekim): Domates, biber, patlıcan, fasulye, kavun, karpuz, balkabağı, altınçilek, fasulye, hıyar ...

Sonbaharda ve kışa doğru hasat (baharda veya yazın ekim) : Soğan (ıskadan), marul, pazı, roka, tere, fındık turbu, paksoy, kuzukulağı, yer elması, ravent, kale lahanası. Yazın fide ekimiyle: Pırasa, lahana, brokoli, Brüksel lahanası, karnabahar, şalgam, kırmızı pancar, alabaş, havuç, kereviz,...

Küçük bostanlar için sürekli yaprak hasadı: Maydanoz, kıvırcık, pazı, dağ ispanağı, marul, kale lahanası, nane, kekik, adaçayı, biberiye, melisa,...

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDE İKİNCİ ÜRÜN YETİŞTİRME İMKÂN LARI

Sulamalı ova tarımında sık görülen bir örnek:

- Birinci ürün buğday, ikinci ürün mısır.

Arpa veya buğday sonrası mısır yerine denebilecek olanlar:

- Yerli soya fasulyesi
- Hasat süresi kısa olan kuru fasulye, maş fasulyesi veya karabuğday (greçka).
- Sudan otu ve sorgum

Sulama imkânı varsa

- Fide dikimiyle: pırasa ve lahanagiller.
- İkinci veya üçüncü ürün olarak: ıspanak, taze bezelye, bakla, roka, tere, yeşil soğan

*Karabuğday (greçka). Görsel: Ceyhan
Temürcü*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TAHILLAR İÇİN ÖNERİLER

Buğday ve arpa:

- Büyük ölçekli alanlarda sertifikalı tohumluklar tercih edilebilir.
- Küçük ölçekli alanlarda durum tipi yerel çeşitler daha çok tercih edilebilir.

Pazarları bulunmak kaydıyla:

- Yulaf çeşitleri
- Çavdar çeşitleri
- Kavuzsuz arpa

*Yulaf. Görseller: H. Zell, CC BY 3.0,
via Wikimedia Commons*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YENİ BAKLIYAT ÖNERİLERİ

Üretim alanı şartlarına göre değişebilir:

- Yerel ve dayanıklı çeşitlerle üretim.
- Yerel kırmızı mercimekler
- Nohutta desi tipler. Örneğin Anıtlı kara nohut ve Ergani nohudu.
- Savur fasulyesi ve diğer yerel kuru fasulye çeşitleri

Öncelikle pazarlarının bulunması kaydıyla:

- Yeşil, kahverengi, sarı, kara mercimek, ...
- Katran nohut, kırmızı, sarı, siğilli desi nohutlar
- Siyah fasulye
- Kuru barbunya
- Maş fasulyesi

*Kırmızı mercimek, nohut,
kuru fasulye.
Görseller: Ceyhan Temürcü*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YENİ SEBZE ÖNERİLERİ

(Üretim alanı şartlarına göre değişebilir):

- Su stresi olan yaz aylarında bol su isteyen domates, biber, patlıcan, salatalık, kabak, fasulye, kavun, karpuzdan ziyade:
  - Yeşillikler, bakla, bezelye, Frenk maydonozu, paksoy (Çin lahanası) ve endivyen (hindiba) gibi erken baharda ve güzün yetiştirilen çeşitler.
- Nemli bölgelerde enginar yetişebilir, 5-6 yıl ürün verebilir.
- Lahana, kırmızı lahana, Kale lahanası, brokoli, Brüksel lahanası, pırasa, havuç, kırmızı pancar kışa doğru hasat edilebilir.
- Çilek üretimi yaygınlaşabilir.

Çıplak çekirdek kabağı

Paksoy
(Çin lahanası)

Kale lahanası

Kudret narı

Enginar. Görsel: Envato Elements,
<https://elements.envato.com/>

Görseller: Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YENİ MEYVE AĞACI ÖNERİLERİ

Bölge için yeni, dayanıklı meyve ağacı önerileri (üretim alanı şartlarına göre değişebilir):

- Atalık üzüm çeşitleri
- Hünnap
- Yerel/eski elma, nar, incir, vişne, kayısı, zerdali, erik, dut, karadut, ayva çeşitleri yerel pazarlara yönelik olarak önerilir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜZÜMSÜ MEYVELER

Bölge için üzüksü meyve önerileri (üretim alanı şartlarına göre değişebilir):

- Karamuk
- Gilaburu
- Aronya
- Bektaşi üzümü ve Frenk üzümü çeşitleri
- Böğürtlen ve ahududu (frambuaz)
- Kurt üzümü (goji berry)
- Mürver

Aronya meyveleri. Görsel: MiraculixHB, Public domain, via Wikimedia Commons

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TIBB-AROMATİK BİTKİ ÖNERİLERİ

(Üretim alanı şartlarına göre değişebilir:)

Tıbbi bitkiler: Meyan, salep orkidesi, aynısefa, mürver, melisa, fesleğen, adaçayı, ısırgan, lavanta, gül, civanperçemi, kekik, çuhaçiçeği, koyungözü papatya, mercanköşk

Aromatik bitkiler: Kapari, kekik, mercanköşk, zahter çeşitleri, Frenk maydonozu, Frenk soğanı, nane çeşitleri, ısırgan, fesleğen (reyhan), kişniş, biberiye, tarhun, melisa, yaprak kereviz.

Lavanta. Görsel: Envato Elements, <https://elements.envato.com/>

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÜYÜKBAŞ İÇİN ÖNERİ

Üretim şartlarına da bağlı olarak,

Güneydoğu Anadolu Kırmızısı ve melezleri

- Hem et hem de süt için yetiştirilebilir.
- Sıcak iklime iyi uyum sağlamıştır.
- Hastalıklara karşı dayanıklıdır.
- Düzensiz beslemeye toleranslıdır.
- Uzun mesafeler boyunca yürüeyebilir.

Güneydoğu Anadolu Kırmızısı (GAK). Görsel: Et ve Süt Kurumu, www.esk.gov.tr/

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KÜÇÜKBAŞ İÇİN ÖNERİLER

Üretim alanı şartlarına bağlı olarak:

- İklim koşullarına uyum sağlamış İvesi koyunu (Arap koyunu) (süt verimi öncelikli)
- Dağlık ve taşlı arazilere uyum sağlamış Zom koyunu (et, süt ve yapağı)
- Yöreyle uyum sağlamış olan kıl keçisi (kara keçi)
- Süt ırkı olarak modern ağıl tipi için Kilis keçisi

*Kilis keçisi. Görsel: Cebrail Caymaz,
Anadolu Ajansı (Caymaz, 2021)*

Zom koyunu. Görsel: GAPUTEM (2018)

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KANATLILAR İÇİN ÖNERİLER

- Köy tavuğu, kaz, ördek, hindi ve beç tavuğu üretim sistemlerine dahil edilebilir.
- Hastalıklara dayanımı yüksek olan ATAK-S cinsi tavuklar düşünülebilir.
- Yem bitkilerinin ve yem rasyolarının olabildiğince çiftlikte üretilmesi önerilir.

ATAK-S (Ankara Tavukçuluk Araştırma Kahverengisi) cinsi tavuklar.
Görsel: Ceyhan Temürcü

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ARI İÇİN DAYANIKLILIK ÖNERİLERİ

- Kovanların kirlilik ve ilaçlama olmayan yerlere konması.
- Yerel veya yerele uygun arı ırklarının seçilmesi.
- Mümkünse ana (kraliçe) arıların da üretilmesi.
- Varroa için organik sertifikalı ilaçlar ve kültürel önlemler
- Kovanların yerinin değiştirilmemesi veya az değiştirilmesi.

*Doğal petekli bal, Oğuzhan
Çiftliği, Yozgat. Görsel: Ceyhan
Temürcü*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GENEL DAYANIKLILIK ÖNLEMLERİ

Modern sulama sistemleri: Vahşi sulamanın terk edilerek damlama ve basınçlı sistemlere geçilmesi.

Don önleme sistemleri: Badem bahçelerinde rüzgar makineleri, sisleme veya parafin yakma gibi modern don koruma teknikleri.

Onarıcı tarım ve toprak sağlığı: Toprağı koruma ve organik madde miktarını artırma çalışmaları.

Ürün çeşitlendirme ve çoklu üretim: Sadece fıstığa, kayısıya, pamuğa, bademe, bibere vs. bağlı kalmak yerine, hasat zamanı farklı ürünlerle (zeytin, meyve, tıbbi bitkiler) tarımsal ve pazarlama risklerini azaltmak.

Dayanıklı çeşitler: Geç çiçek açan, soğuğa/kuraklığa/yüksek sıcaklığa daha dayanıklı meyve ve hububat çeşitleri. Kıyı bölgelerinde da tuza dayanıklı sebze ve meyve anaçları.

Hayvan refahı: Ahırlarda otomatik havalandırma ve duşlama (serinletme) sistemlerinin kurulması.

Gıda güvenliği: Küf mantarlarının ürettiği, insan sağlığı açısından ciddi tehditler oluşturan **aflatoksinin** ortaya çıkmaması için gıdaların serin ve kuru yerlerde saklanması.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

GRUP ÇALIŞMASI: DAYANIKLI ÜRETİME GEÇİŞ

Sizce fırsatlar ve zorluklar nelerdir?

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

6.

AŞIRI HAVA KOŞULLARINA VE AFETLERE KARŞI ÖNLEMLER

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

TARIM SİGORTALARI

Tarımsal faaliyetlerin sigortalanması ve tarım risklerinin yönetimi için **Tarım Sigortaları Havuzu**. Doğal afetlere, hastalıklara, zararlılara ve diğer risklere karşı güvence sunar.

Bitkisel Ürün Sigortası

Sera Sigortası

Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortası

Su Ürünleri Hayat Sigortası

Katılım Sigortacılığı

Köy Bazlı Kuraklık Verim Sigortası

Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Arıcılık Sigortası

Gelir Koruma Sigortası

Özel sigorta şirketlerinin de farklı tarım sigortası hizmetleri mevcuttur.

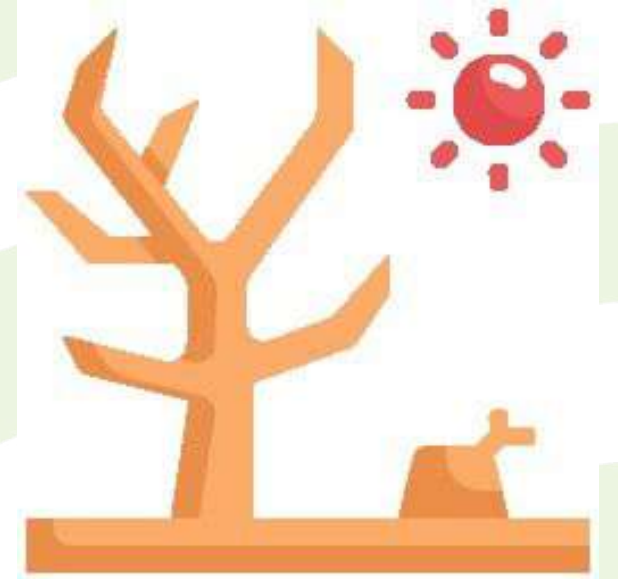

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

AŞIRI SICAKLAR VE KURAKLIK

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklima Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

- Yerelin sıcak ve kurak koşullarına uyum sağlamış olan bitki çeşitleri ve hayvan ırklarını tercih etmek gerekir.
- Çok sıcak dönemler dışında da hasat verebilecek ürünlere yönelmek: Yeşillikler, bakla, bezelye, ıspanak, pırasa, lahanagiller, pancar vs.
- Yağmur suyu hasadı yapmak ve sulamayı doğru zamanda ve doğru şekilde yapmak.
- Gölge örtüler kullanılabilir, ama büyük araziler için zor ve maliyetlidir.
- Gıda ormanları gibi çok yıllık sistemler mikro iklimi düzenler, nemi arazide tutar. Büyük ağaçlar bazı sebzelerin üretimi için gölge sağlar.
- Bahçede veya tarlada çalışma saatlerine dikkat etmek, özellikle kızgın öğle güneşinden kaçınmak gerekir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YANGIN

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklima Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

Özellikle kuru ve sıcak yaz dönemlerinde:

- Asla anız yakılmamalı ve görüldüğünde ihbar edilmelidir.
- Tarım arazilerinde sigaradan uzak durmalıdır.
- Tarım makinelerinin bakımı yapılmış olmalı ve dikkatli şekilde kullanılmalıdır.
- Yaşam alanlarının çevresi kuru otlardan arındırılmalıdır.
- Tarım alanlarından kuru bitki artıkları ve kolay yanacak diğer malzemeler kaldırılmalıdır.
- Tohumların tamamı aynı yerde tutulmamalıdır.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

YANGIN

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklimde Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

(Devam)

- Ev ve tesislerde yangın söndürme tüpü ve battaniyesi bulundurmak yangın başlangıcına etkin müdahale imkanı sunar.
- Tarım arazilerinde yangın söndürme ekipmanları, su tankerleri, hortumlar vb. hazır bulundurulmalıdır.
- Su depoları yangın söndürmede de yararlanılacak şekilde düzenlenmelidir.
- Yazın hakim rüzgâr yönüne yangına dayanıklı ağaçlar dikilebilir: zeytin, kara servi, mavi servi, sedir, akasya, ahlat, alıç,...
- Büyük arazilerin içinde yangın koridoru olarak boş şeritler oluşturulmalıdır.
- Yangın uyarı sistemleri ile yangınlar erken aşamada tespit edilip müdahale edilebilir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

AŞIRI YAĞIŞ, DOLU VE FIRTINA

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklima Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

- Sebze üretiminde fidelerin zarar görmesi ihtimaline karşı, ilkbaharda fide şaşkırtma birkaç hafta aralıklarla yapılabilir.
- Fidanların seçiminde bölgeye uyum sağlamış dayanıklı çeşitler seçilmelidir.
- Seralar aşırı yağış ve doluya karşı etkin koruma sağlar.
- Fideler için örtüler, bağ ve ağaçlar için ağlar ve tüller mevcuttur ancak maliyetlidir.
- Sert rüzgârlara ve fırtınalara karşı rüzgâr siperleri oluşturmak korunmaya yardımcı olur.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

SEL BASKINI

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklima Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

- Dere kenarlarında ve yüksek sel riskli bölgelerde hiçbir yapı olmamalıdır.
- Eğimli arazilerde su yönlendirme kanalları ile aşırı yağışlar tahliye edilebilir veya depolara yönlendirilebilir.
- Mevsimlik derelerde su akışını yavaşlatmak ve suyu arazide tutmak için basamaklı setler ve tahliye kanalları oluşturulabilir.
- Taban suyunun yüksek olduğu arazilerin çevresinde derin drenaj kanalları oluşturulabilir
- Seraların fiziki kurumu ve yağmurlukların yerleşimi fazla suyun kolay bertaraf edilmesine olanak sağlamalıdır (eğim, drenaj, vs.)

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

DON

Ana kaynak: Temürcü (2024). İklima Dayanıklı Agroekoloji Uygulamaları Eğitmen Kılavuzu, Welthungerhilfe.

- Fide sıraları için don ve kırağıya karşı örtülerden yararlanılabilir
- Dona dayanıklı sebze çeşitleriyle üretim sezonu uzatılabilir. Örneğin, lahana, kırmızı lahana, Brüksel lahanası, kale lahanası, pazı, maydanoz, havuç, turp, şalgam
- Mahsulde don zararı görmeden önce hasat yapılması. Dona hassas sebzelerin ekimi, hasat don dönemlerine kalmayacak şekilde planlama.
- Meyve ağaçlarında ilkbaharda geç çiçek açan çeşitler
- Ağaç koruma örtüleri küçük alanlarda kullanılabilir
- İlkbaharda geç donların etkili olduğu bölgelerde meyve ağaçlarının üzerinden yağmurlama sulama yöntemi uygulanabilir.
- Don beklenen saatlerde meyve bahçelerinde kontrollü şekilde kuru ot veya tezek yakılarak duman oluşturulması don zararını azaltabilir.

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

7.

ÜRETİMDE PLANLAMA, İZLEME VE RAPORLAMA

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

DAYANIKLI ÜRETİME GEÇİŞİN PLANLANMASI

- Planlı ve aşamalı bir geçiş yapın.
- Yeni uygulamaları önce küçük alanlarda deneyin.
- Size en uygun yöntemleri bulmanız zaman alacaktır.
- Başlangıçta bazı ürünlerde verim azalabilir. Maliyetlerin düşmesi ve alternatif pazarlar bunu telafi edebilir.

*Sudan otu. Görsel: Envato Elements,
<https://elements.envato.com/>*

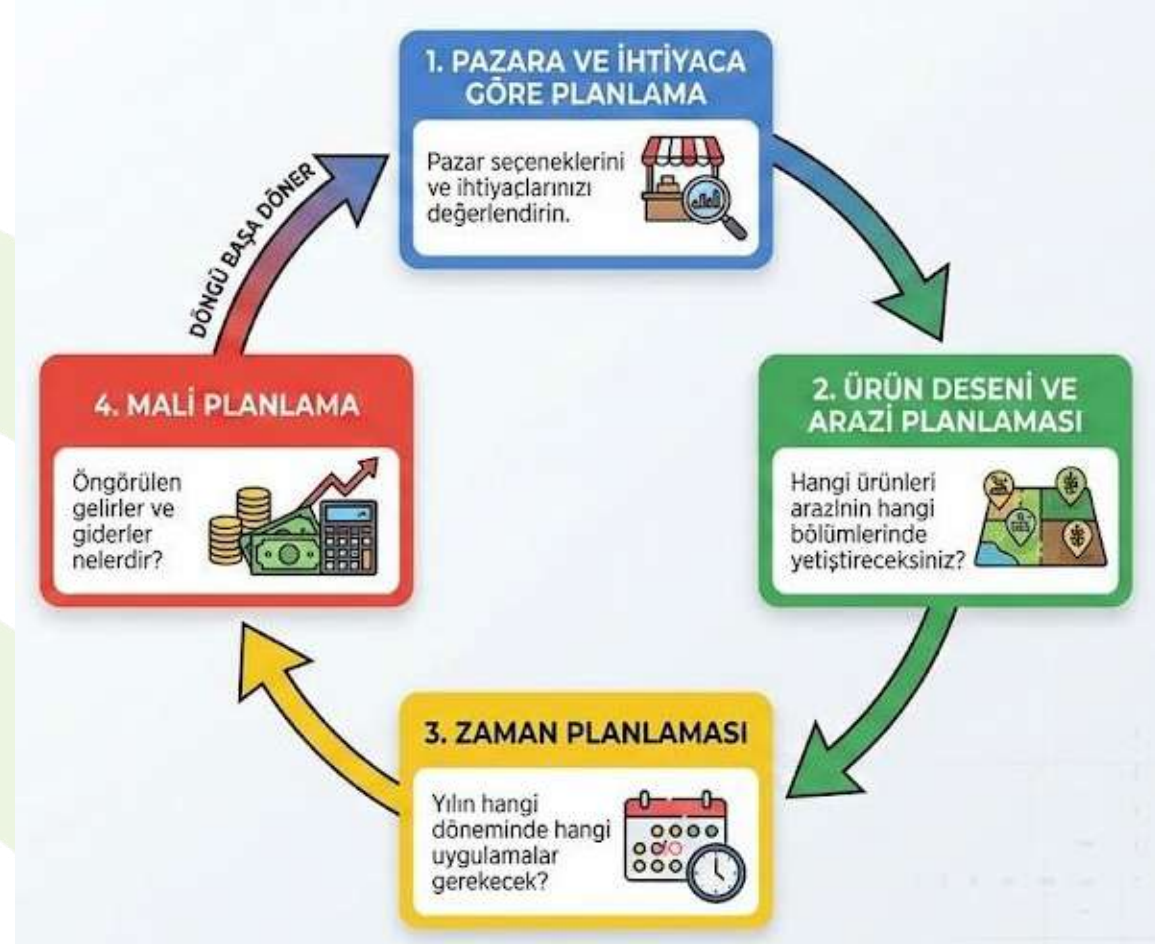
*Maş fasulyesi.
Görsel: Envato Elements,
<https://elements.envato.com/>*

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

DAYANIKLI ÜRETİME GEÇİŞİN PLANLANMASI

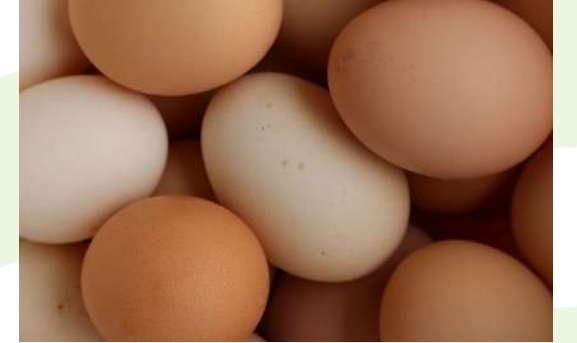

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

1. PAZARA VE İŞGÜCÜNE GÖRE PLANLAMA

Neyi ne kadar üreteceğim?

- Yetişebilecek ürünlerin listesi ve yakın çevrede başarılı olmuş ürünler
- Pazar seçenekleri ve talep
  - a. Birincil ürünler için
  - b. İşlenmiş ürünler için
- Ailenin ve yakın çevrenin tüketim ihtiyaçları
- İşgücü, aile sorumlulukları, diğer sorumluluklar
- Riskler (aşırı hava olayları, işgücü kayb, vs.), önlemlerinizi düşünün, mümkünse tarım sigortası yaptırın.
- Kazanç beklentiniz ve gelir-masraf hesapları. Üretim miktarı hedeflerinizi buna göre belirleyin

Görseller:
Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

2. ÜRÜN DESENİ PLANLAMASI

Hangi ürünü nerede ve ne kadar alanda
yetiştireceğim?

- Arazide farkı bakılar (güneş görme durumu)
  - Farklı toprak özellikleri
  - Sulama imkânları
- Ürün deseni planlamasını yaparken İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerine danışmanız ve görüş almanız önerilir.
- Arazilerinizin hangi ürünler için daha uygun olduğunu görmek için toprak analizleri yaptırmanız önerilir.

Görseller: Dört Mevsim
Ekolojik Yaşam Derneği

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

3. ZAMAN PLANLAMASI

- Bitkilerin ekim, dikim, bakım ve hasat zamanları
- Çoklu üretim planlaması ve üretim sezonunu uzatmak
- Hayvanların dönemsel bakım ihtiyaçları
- Tanıtım ve satış için ayrılması gereken zaman
- Kayıt ve muhasebe için gereken zaman: İşlemler, masraflar, hasat ve satış

Antepfıstığı fidanı aralarında kornişon hıyar üretimi, Ömerli, Mardin. Görsele: Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALİ PLANLAMA

1. Mevcut Durum Analizi (Neredeyim?)

- Toplam Varlıklar - Toplam Borçlar = Net Değer; gerçek finansal gücünüzdür.

2. Hedef Belirleme (Nereye Gitmek İstiyorum?)

- Kısa Vadeli (1 Yıl): "Bu yıl yeni bir sulama sistemi alacağım.", Orta Vadeli (3-5 Yıl): "Traktörü yenileyeceğim", "Bahçeyi 5 dönüm daha büyüteceğim", "kazancımı %30 artıracam", vs.

3. Tahmini Bütçe Hazırlama (Ne Kadar Harcayacağım?)

- **Gider Tahmini**: Maliyetlerinizi enflasyon payı da ekleyerek hesaplayın.
- **Gelir Tahmini**: Ortalama rekolte beklentisi ve tahmini pazar fiyatı üzerinden brüt kazancınızı hesaplayın.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

MALİ PLANLAMA

4. Nakit Akış Planlaması (Para Ne Zaman Gelecek?)

- Hangi ayda ne kadar ödeme yapacaksınız; bir takvime işleyin. Gelirin olmadığı aylarda (kış dönemi gibi) masrafları nasıl karşılayacaksınız?

5. Risk Yönetimi ve Acil Durum Fonu

- En az 3 aylık işletme giderini kapsayacak bir parayı beklenmedik durumlar (hastalık, makine arızası) için kenarda tutun.
- **Sigorta (TARSİM):** Planınızı doğal afetlere karşı korumak için mutlaka tarım sigortası yaptırın. Bu, planınızın "iflas" engelidir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KOLAY ÇİFTLİK MUHASEBESİ

Üretimin yoğunluğu içinde finansal kayıtlar tutmak kolay değildir. Ancak doğru muhasebe vazgeçilmezdir.

Her çiftçinin kendi başına uygulayabileceği pratik esaslar:

1. Ayrı kasa: Ev harcamaları ile çiftlik harcamalarını birbirine karıştırmayın. Çiftliğin gelirini ayrı bir hesapta veya cüzdanda tutun. Çiftçi olarak kendinize sembolik bir "maaş" belirleyebilirsiniz.

2. Kayıt Tutma:

A Gider Kayıtları Değişken Giderler: Tohum, gübre, ilaç, yem, mazot, veteriner ücretleri, geçici işçi yevmiyeleri. Sabit Giderler: Arazi kirası, elektrik faturası, su ücreti, vergi ve sigorta ödemeleri.

B. Gelir Kayıtları: Satış Gelirleri: Ürünü kime, ne kadar miktarda ve hangi fiyattan sattığınız. Kendiniz ve çevrenizin tüketimi: Bu ürünlerin miktarını da not edin; bu çiftliğin gizli bir gelidir.

3. Amortisman: Traktörünüz, süt sağım makineniz veya sulama sisteminiz her yıl eskir. Basit hesapla, bir makineyi 10 yıl kullanacaksanız, her yıl maliyetinin 10'da birini "eskime payı" olarak gider hanesine yazın. Bu para, makine bozulduğunda yenisini alabilmeniz için gereken paradır.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KOLAY ÇİFTLİK MUHASEBESİ

Basit Kayıt Tutma Araçları

- Fiziksel Defter: Bakkal defteri mantığıyla sol sayfa "Giderler", sağ sayfa "Gelirler" şeklinde tutulabilir.
- Basit Excel/Tablo: Tarih, Açıklama, Miktar, Birim Fiyat ve Toplam sütunları yeterlidir.
- Mobil Uygulamalar: Gelir-gider takibi yapan basit, ücretsiz mobil uygulamalar tarlada kayıt tutmayı kolaylaştırır.

Maliyet Analizi İçin Basit Formül

Toplam Gelir - (Girdiler + Kendi Emeğiniz + Amortisman) = Gerçek Kar

Kendi emeğinizi (saatlik çalışma bedelinizi) maliyete eklemesiniz, aslında ne kadar kazandığınızı asla tam olarak bilemezsiniz.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİM GÜNLÜĞÜ ve İZLEME

- Arazi hazırlığı işlemleri: Toprak sürme, hazırlama, çit, ekim öncesi gübreleme, sulama teçhizatı, vs.
Zaman, yer, alan, işgücü (kişi x saat), kullanılan girdiler, maliyet
- Ekim ve dikim işlemleri (Tüm tohum, tohumluk, fide, fidan ekim ve dikim çalışmaları)
Zaman, yer, alan, işgücü (kişi x saat), kullanılan girdiler, maliyet
- Bitkisel bakım çalışmaları (Tüm bitki bakım ve sulama işlemleri)
...
- Hayvan bakımı (Küçükbaş, büyükbaş, kanatlı ve arılarla ilgili işlemler)
- Hasat (Bitkisel veya hayvansal ürün hasadıya ilgili işlemler)
- Ürün işleme (konserve, kurutma, süt ürünleri, marmelat, hazır yiyecek vs.)
- Doğadan toplama
- Tedarik/satış
- Gözlemler/değerlendirmeler

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

Proje oluşturma ve proje yönetimi

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

8.

SOSYAL DAYANIKLILIK İÇİN BİRLİKTE ÇALIŞMA MODELLERİ ve ÖRGÜTSEL DÖNÜŞÜM

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BİRLİKTE ÇALIŞMA MODELLERİ

Örgütlenme modeli yasal sorumluluklarınızı, vergi yükümlülüklerinizi ve yönetim biçimini belirler.

Özellik	Şirket (LTD/AŞ)	Kooperatif	Dernek	Vakıf	Birlik (Üret./Yetişt.)
Temel Amaç	Kar Elde Etmek	Ortak İhtiyaçları Karşılama	Sosyal/Kültürel Dayanışma	Belirli Bir Amaca Mal Tahsisi	Sektörel Dayanışma ve İslah
Yasal Dayanak	Türk Ticaret Kanunu	Kooperatifler Kan.	Dernekler Kan.	Medeni Kanun	İlgili Özel Kanunlar
Kar Dağıtım	Ortaklara payı oranında	Ortaklara rücu (iade)	Yasak	Yasak	Yasak (Genellikle)
Karar	Sermaye Pay Oranı	Demokratik	Demokratik	Mütevelli Heyeti	Temsili / Demokratik
En Az Kişi	1	7	7	1 (gerçek/tüzel)	Kanuna göre

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÜRETİMDE KOOPERATİFLEŞME

Nedir? Üreticilerin veya tüketicilerin ekonomik çıkarlarını korumak için bir araya geldiği dayanışma odaklı ticari yapılardır.

Yönetim: Her ortağın bir oy hakkı vardır; sermayesi ne olursa olsun herkes eşittir.

Kâr payı dağıtımı: Kooperatif yıl sonunda kâr ederse, bu kâr ortaklık paylarına göre değil, ortakların kooperatifle olan işlem hacmine göre dağıtılır.

- Bir tarım kooperatifinde çiftçiler kooperatife ne kadar ürün sağlarsa, o ölçüde kâr payı alırlar.
- Bir tüketim kooperatifinde üyeler yaptıkları alışveriş miktarına göre kâr payı alırlar.

Üretici kooperatifleri genellikle, küçük üreticilerin girdi maliyetlerini düşürmek ve pazarlık gücünü artırmak için (Örn: Adıyaman Badem Kooperatifi).

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

ÖRGÜTSEL KATILIMCILIK VE ŞEFFAFLIK

Bütün örgütlenme tiplerinde başarılı bir işleyiş için en önemli etkenler katılımcılık ve şeffaflıktır.

Katımcılık: Üyelerin, kendilerini ilgilendiren konulardaki kararlara etki edebilmesidir. Sadece oy hakkının ötesinde, mümkün olduğunca ilgili üyelerin konsensüsü veya rızası aranmalıdır. Katımcılık bireylerin örgüte olan bağlılıklarını artırır, bu da daha fazla sorumluluk ve inisiyatif almalarını teşvk eder

Şeffaflık: Bir örgütün kararları ve mali raporları bilgilerin uygun şekilde açıklanması ve üyelerin kendilerini ilgilendiren konularda kolaylıkla bilgi alabilmesidir. Üyeler arasında güven tesisinin en önemli boyutlarından biridir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KONROL VE KALİTE YÖNETİM SİSTEMLERİ

Toplam Kalite Yönetimi: Bir işletmede maliyetleri düşürmeyi, ürün ve hizmet kalitesini iyileştirmeyi ve müşteri memnuniyetini artırmayı amaçlayan insan odaklı bir yönetim anlayışıdır.

İç Kontrol Sistemi: İşletmelerde kaynakların etkin ve amaçlara ve mevzuata uygun kullanımını temin etmek ve faaliyetler konusunda güvenilir bilgi sağlamak için oluşturulan sistemler.

Bu iki sistem birbirini tamamlayacak şekilde de kullanılabilir.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KATILIMCI GÜVENCE SİSTEMLERİ (KGS)

Resmi sertifikasyona (Organik sertifika, İyi Tarım Uygulamaları Sertifikası, vs.) göre:

- Daha düşük maliyetli
- Daha demokratik
- Daha etkili: Denetimin ötesinde dayanışma, öğrenme ve gelişme imkanları

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KATILIMCI GÜVENCE SİSTEMLERİ (KGS)

Üreticiler

- Ölçütlere uygun üretim
- Üretim süreçleriyle ilgili bilgilendirme

Tüketiciler/gruplar

- Üretim ölçütleri,
- Denetim ve gözetim
- Tanınırlık ve aracısız satış

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KATILIMCI GÜVENCE SİSTEMLERİ (KGS)

62 ülkede 323 KGS
1,417,522 üretici (2022)

<https://www.ifoam.bio/en/pgs-basics>

| CULTIVATING CHANGE.

A Website of IFOAM - Organics International & Its Action Group

WHAT WE DO ABOUT US GET INVOLVED OUR LIBRARY

Welcome » IFOAM » PGS Basics

PGS BASICS

Participatory Guarantee Systems

KEY ELEMENTS

FEATURES

SHARED VISION

TRUST

HORIZONTALITY

TRANSPARENCY

PARTICIPATION

LEARNING PROCESS

GRASSROOTS
Organization

PRINCIPLES & VALUES
that enhance livelihoods

Farmers'
PLEDGES

NORMS conceived
by all the stakeholders

Clear, pre-defined CONSEQUENCES
for non-compliance

DOCUMENTED management
systems & procedures

Mechanisms To VERIFY
compliance

Suitable to SMALLHOLDER
AGRICULTURE

Mechanisms to SUPPORT
Farmers

Seals or labels as evidence
of ORGANIC STATUS

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

KATILIMCI GÜVENCE SİSTEMLERİ (KGS)

PAYDAŞLAR

- üreticiler,
- tüketiciler,
- gıda toplulukları,
- kooperatifler,
- STK'lar,
- akademisyenler,
- yerel yönetimler,
- ...

https://www.ifoam.bio/sites/default/files/page/files/ifoam_pgs_web.pdf

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ ÖRGÜTLENME ÖRNEKLERİ

Adıyaman Sert Kabuklu Meyve Üreticileri Birliği (Kahta Badem Birliği): Türkiye'nin en modern badem kırma ve paketleme tesislerinden birine sahiptir. Üyelerinin ürünlerini dünya standartlarında işleyip "Kahta Badem" markasıyla pazara sunmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile AB fonlarından yararlanarak kurulan tesis, küçük üreticinin ürününü katma değerli hale getirmektedir.

S.S. Malatya Girişimci Kadınlar Tarımsal Kalkınma Kooperatifi: Kayısıyı sadece kurutarak değil; marmelat, pestil ve kayısı çekirdeği kahvesi gibi yan ürünlere dönüştürerek pazarlamaktadırlar. Deprem sonrası kadın istihdamını korumada ve e-ticaret kanallarıyla doğrudan tüketiciye ulaşmada model olmuşlardır.

Malatya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği: Hayvancılıkta küpeleme, aşılama ve ıslah çalışmalarında Türkiye'deki en aktif birliklerden biridir.

Vakıflı Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (Samandağ): Vakıflı'da kadınların öncülüğünde kurulan kooperatif, ev yapımı likörlerden reçellere, zahterden zeytinyağına kadar her şeyi markalamıştır. Butik ve yüksek kaliteli üretimle ulusal çapta bir marka bilinirliğine ulaşmışlardır.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BÖLGEDEN İYİ ÖRGÜTLENME ÖRNEKLERİ

Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Kooperatifi: Bölgedeki tıbbi bitki toplayıcılarını bir araya getirerek uçucu yağ üretimi ve ihracatına odaklanmaktadır.

Nizip Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifi: Bölgenin en köklü yapılarından biridir. Nizip yağlık zeytinini coğrafi işaret standartlarında işleyerek marka değerini korumaktadır.

Gaziantep İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği: "Çobanların Birliği" olarak da bilinir. Sadece yetiştiricilik değil, sütün toplanması ve peynir üretimi süreçlerinde de aktiftirler. Özellikle keçi sütü tedarik zincirinde çok güçlüdürler.

Çağlayancerit Ceviz Üreticileri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi: AB Coğrafi İşaretli Çağlayancerit cevizinin tüm pazarlama haklarını yönetmektedirler. Ürünün standartlarını belirleyip, piyasa fiyatının altında satılmasını engellemektedirler.

Kahramanmaraş İli Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği: Süt toplama ağları ve sağım hijyeni konusundaki eğitimleriyle dondurma sektörüne yüksek kaliteli ham madde sağlamada köprü görevi görürler.

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

9.

FİNANSMAN VE DESTEKLER

FARMERS
PROJECT

Avrupa Birliği tarafından
eş finanse edilmektedir

BAZI DESTEK VE HİBE İMKÂN LARI

- Tarım ve Orman Bakanlığı tarımsal destekleri:
<https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>
- Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) IPARD ve diğer destek programları.
- Kalkınma Ajansları Destek programları
- KOSGEB destekleri
- Büyükşehir Belediyeleri Kırsal/Tarımsal Hizmetler Daireleri
- Ziraat Bankası Kredileri
- Tarım ve Orman Bakanlığı Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
- SGP-GEF ve diğer uluslararası fon kuruluşları
- Gıda ve Tarım Konusunda FAO-Türkiye Ortaklık Programı (FTPP)
- Kırsal Kalkınmada Uzman Eller Projesi
- İçişleri Bakanlığı DERBİS destekleri
- TÜBİTAK Horizon projeleri, Agroecology Call, FutureFoods, vd.
- Uluslararası mikro projeler

